

← אֲשֶׁר-יִשָּׂא אֶת-שְׁמוֹ לְשׂוֹא: פֶּה זְכוֹר דִּימִי בְּשֵׁמָה לְשִׁקְרָא: ה הוּ

לקט בהיר

רשי

ולהציל על של עץ אבן אבן: (ח) זכור. זכור
ושמור כדיבור אחד נאמר (ב) (בנישוח כ"ג), וכן (ג"ה י"ח)
מהלליה מוח יומת, וביום השבת שני כבשים (במד' כ"ח
(ג) וכן (דבר' כ"ג י"ח) לא תלכש שטעמא גדילים תעשה
לך, וכן (ויק' י"ח י"ח) ערות אשת אחיך, יבמה יבא
עליה (דבר' כ"ה ה'), הוא שנאמר (ה' ס"ג י"ג) אהת דבר
אלהים שחיס זו שמעתי* (ויק' י"ח): זכור. לשון פעול
הוא ב"י, כמו (ויש"י כ"ה ה') אכול שתה הלוך וצכה (ב"י
י"ג י"ח), וכן פתרונו תנו לב לזכור תמיד את יום השבת,
שחיס חדמנו לך חפץ יפה תהא מזמינו לשבת ב"י (מכיל' י):
שינוי נוסחאות: ששטו

(רא"ם): (כד) הגם שיטנס אמרים הרבה נעשרת
הדברות נפרט ונמשנה תורה בכלל שנאמרו בשינוי
ובהוספה, ולא נתעוררו יחז"ל לומר שנאמרו כדיבור אחד,
לפי שכל הדברים ההם אין בהם סתירה לראשונות, וא"כ
פשוט הוא שגם זאת נאמר שם ובה מרע"ה להשלים החסרון
שנאמר ולא נכתב, משא"כ זכור ושמור שהם סתירה זה לזה,
כי זכור הוא מצות עשה שזוה לנו תורה הק' לעשות וזכירה
ליום השבת וזכירה זאת לקדשו, ושמור היא לא תעשה
שמור מלעשות דברים שבהם אתה מחלל את השבת, ואם לא
תעשה דברים הללו בזה אתה מקדשו, לזה אי אפשר להניח
הכחוב כפשוטו שנאמר שניהם והוסיף שם מה שחיסר כאן

ונאמר זכור שמור את יום השבת לקדשו, שתיבת לקדשו אי אתה יכול לקשרו לשתייהם כאחת על פי פשוטו כנ"ל, שאם אתה
מקשרו לזכור יהיה פירושו לקדשו כמעשה, ואם אתה מקשרו לשמור פירושו לקדשו בהעדר המעשה, לזה בהכרח לדרשה
(רמב"ן), ובמכילתא מסיים זכור מלפניו ושמור מלאחריו שמוסיפין מחול על הקודש, לפי"ז נוכל לומר שזהו הסמירה, שאם
התחלת יום השביעי הוא קודם הלילה היה לר"ך להיות כן גם יום הראשון שיתחיל קודם הלילה, לזה נאמרו כדיבור אחד כמו
שאר הסמירות שהביא רש"י לומר אותו פה שאמר זאת אמר גם האחרת הגם שהם סותרות (מ"ל), וביאר ביאור, כי שם
מקור האמת חתמו אמת, ואם כבר אמר שיום החדש נכנס קודם הלילה היאך יאמר א"כ שנכנס אחר התחלת הלילה,
משא"כ אם נאמרו כאחד, גם לפי דברי המכילתא זו נוכל לומר שז' הלשונות סותרות, זכור פירושו דוקא שלא בשעת מעשה,
ושמור פירושו דוקא ביום השבת עצמו כלומר אל תניחנו ואל תשוב אותו ממש באותו רגע שכלה היום אלא שמור אותו אלך
עוד מעט: (בה) לפי הענין שבא הכתוב לזוה הזכירה היל"ל זכור שזהו לשון זיוו, אבל אז היה משמע זכירה אתה כלומר
אל תשכח את השבת בניחתו וחללנו בהיסח הדעת, אלא זכור אותו כדי לקדשו בניחתו, אבל מאומרו זכור שהוא רק חני
מאמר שפירושו כמו לזכור ולר"ך להוסיף עליו חני דעתך ורצונך ומחשבתך לזכור, כלומר לא רק בשעת משעה זכור, וזה שפי'
רש"י אלל לזכור את המדינים (במד' כ"ה י"ח) לשון הוזה, וכן לעיל (י"ח כ"ב) והקל מעליך, ר"ל שאינו פועל עבר או עתיד,
אלא כל אלו הלשונות הם שם דבר שהפעולה בכלל נקראת כן, וא"כ הוא הוזה, וכן אכול שתו הלוך צכה (רא"ם): (כו)
הכל מודים שיעקר הכתוב לקידוש היום בא, שר"ך לקדשו כדיבור בנישוחו, וכמו שאמרו רז"ל בערני פסחים, והוא מצות
עשה דאורייתא, ואין בזה שום פלוגתא, שיעקר תורתנו הק' למצוות ולהלכות ניתנה, אבל רבינו שבדמנו ליישב ולפרש

אור החיים

מעבדיו ולא כן הוא. ובכלל אזכרה זו שלא יראה על
עלמו שהוא לדיק יותר ממה שהוא:
74 ח. זכור את יום השבת וגו'. (י"ח) פירוש שיזכרהו
מיום ראשון, ולזה הקדים המאוחר כי
מן הראוי היה להקדים לומר ששה ימים וגו' ואחר
כך יאמר זכור, אלא נתכוון לומר שהזכירה הריב

אור בהיר

אפשר שראשי מינות בני האדם. (ר"ז) מה זה זכירה זו יותר מנשאר מצות, ולא אמר זכור את הור"ך לכבדו, היה לו לומר קדש את
יום השבת, וגם מינת לקדשו, ולא אמר לנוה צו. (ר"ח) ופירושו לקדשו להבדילו, שאם לא כן מה יום מיומים, ובמה
יכר. (ר"ט) לפי שאין צו עסק חול, ואם לא יזמין מה יאכל.

דכיר ית יום
לקדשותיה: ט שתה
ותעבד כל עבד

(ט) ועשית כל מה
בעיניך כחילו כל מלו

שאר דברים שאמרו חז'
בתיבת "לקדשו" נכללו
שלאו ונכון וחייב לומר
ביום לא היה מניחו לש'
מיחדו ומניחו לשבת, ופ

חייב דביוו בא יום:
ה' ואמר רבון העולג
מתחיל וכו' ויגול אז
התחיל לשורר מזמור
זכור פירוש שיזכור
נתקיים אדם ויוצאי
דבר המעמיד לכל אל
שנעשה לו גם ביום
וחשוב בעיניו תמיד
בחינה זו שהשבת ע'
זכור להיוות הדבר:
עוד ירצה על זה הד'
הזכיר שמו של שבת
מזכיר שמו של שבת
זכה הוא שיעור הכ'
שבת, וטעם לקדשו
שבת כמאמר רש"י:
הכתוב מה יום מים
ששה ימים וגו' הא ל'
ימי בר
פ. ששת ימים

רמ"ו לא רק שביום ה'
שבת. רמ"ג נעבור
מקדשו. רמ"ד פירו

זכור את יום השבת לקדשו - וזאת חז"ל קדשו וקדשו שגו

2

אונקלוס

שמות כ יתרו

שבת

את־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ: ַּשֵּׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל־מְלַאכְתֶּיהָ: ַּיּוֹם

דְּכִיר יִת יוֹמָא דְּשַׁבְּתָא לְקַדְּשׁוּתָהּ: ַּשֵּׁשֶׁת יוֹמִין תַּפְּלָח ותַּעֲבֹד כָּל עֲבָדְתֶּיהָ: ַּיּוֹמָא

לקט בהיר

רש"י

פשטא דקרא, והכתוב דיבר בלשון הווה, לא בלשון ציווי וכנ"ל, לזה אמר שהרצון בזה לכלול ולרמוז על זכירה חמידית, ולדוגמא הביא דבר זה מהמכילתא, ואה"נ שנכללו בו גם

(ט) ועשית כל מלאכתך. כ"י כשתצח שבת יהא בעיניך כאילו כל מלאכתך עשויה, שלא תהרהר אחר

שאר דברים שאמרו חז"ל במכילתא ובגמרא מדרשים, כגון שצריך למנות הימים לשם שבת, א' בשבת, ב' בשבת, וכו', גם בתיבת "לקדשו" נכללו כל הדברים, גם אין קושיא שזו סגרת שמאי הזקן והלל מדה אחרת הייתה לו, כי מודה הלל לשמאי שראוי ונכון וחייב לומר ולעשות כן, אלא מחמת רוב אמונתו ובענותו בקונו לא עשה כן, שאם היה צריך לו לאחזר דבר לבו ביום לא היה מניחו לשבת כי בטח שלא יחסר לו שום דבר על שבת, אבל כשנודמן לו חפץ שלא היה צריך לו, ודאי שהיה מיוחדו ומניחו לשבת, ופשוט הוא: (כז) וכי אפשר לו לאדם לעשות מלאכתו בששת ימים (מכיל''). פי' איך יתכן לזוהר דבר

אור החיים

ענין יאו ה' לעבוד בששת ימים ימ"ד. גם מה היא כוונתו באומרם ועשית וגו'. ונראה כי יכוין על דרך מאמר הכתוב בפרשה בחר סיני (ויקרא כ"ב כ') וכי האמרו מה נאכל בשנה השביעית וגו' ולויתו וגו', והם הדברים הנאמרים כאן לפי מה שקדם לומר זכור את יום השבת לקדשו שאין בו דברי חול אם כן העושה ואוכל דבר יום ביומו מה יאכל ביום המקודש, לזה אמר ששת ימים לבד תעבוד ובהם תעשה כל מלאכתך פירוש הנריכה לך לשני ולשביעי על דרך אומרם (שם) ועשה את התבואה לשלוש וגו' כי מצטייה ה' לשומרי מצותיו. עוד יראה לזוהר לבל יחשוב במלאכה חול בשבת, והוא אומרם ששת ימים וגו' ויהיה בעיניך כאלו עשית כבר כל מלאכתך שיש לך לעשות, והוא על דרך אומרם ז"ל (מכילתא) שבות כאלו מלאכתך עשויה, שזולת זה יחשוב מחשבות לכוון מלאכתו ואשר יחסר מהמלאכה לעשויה בחול, ולא ולמד ממעשה החסיד (שבת ק"ג:) שקנס עלמו על אשר חשב לגדור גדר נפרץ בשבת לבל יצנחו עוד וכו'.

חייב בדינו כל יום שבת ונעשה סניגור לאדם לפני ה' ואמר רבון העולם לא נהרג אדם מעולם וכי אני מתחיל וכו' וניגול אדם וכשראה אדם כחה של שבת התחיל לשורר מזמור שיר ליום השבת, לזה אמר ה' זכור פירוש שיזכור את יום השבת אשר באמצעותו נתקיים אדם ויואלאי חלניו וראוי להחשיבו כי הוא דבר המעמיד לכל איש ישראל ויקדשו. ותמלא כי מי שנעשה לו גם ביום אחד יהיה היום ההוא מכובד וחשוב בעיניו חמיד מדי שנה בשנה, וזה יוחר על בחינה זו שהשבת עלמו הוא המליצי', ולזה אמר זכור להיות הדבר רחוקי' מששת ימי בראשית. עוד יראה על זה הדרך זכור את יום השבת פירוש הזכיר שמו של שבת יצ'י, והטעם לקדשו כי כשתה מזכיר שמו של שבת ביום זה בזה אתה מקדשוי', וזה הוא שיעור הכתוב זכור את יום, ומה יזכור שבת, וטעם לקדשו כי שמו של הקדוש ברוך הוא שבת כמאמר רשב"י (זכר ח"צ פ"ח:) ואח"כ ביאר הכתוב מה יום מימינו ימ"ד) ואמר ששת ימים וגו' כי ששת ימים וגו' הא למדת כי על יום שביעי של ששת ימי בראשית הוא אומר: L

י. ויזם השביעי וגו' יצ'י) פירוש כי בעשותו שבת לה' בזה אתה עושה ה' כי הוא אלהיך

L ששת ימים תעבוד וגו'. צריך לדעת לאיזה

אור בהיר

רמ"ג) לא רק שכיום השנה ניגול. רמ"א) קרוב לששת אלפים שנה. רמ"ב) ביום השביעי עלמו זכיר צפה שבת שבת. רמ"ג) בעבוד שקראת עליו שמו של הקב"ה, דרך משל בהמה של חולין כמה שקראת עליו שם קרבן בזה אתה מקדשו. רמ"ד) פירוש על איזה יום אמרתי לך שקראת שבת שבת. רמ"ה) וכי מלוא יש בו. רמ"ו) היה די לומר וימים

הוי
טור
הח
ג"ה
שכ
בח
בר
זול
ג"ג
ג"ה
ג"ז
הה
שה
חפ
זמו
שס
נה,
נה,
גך
זר
זני
שי
זד,
זר
זת
זש

זס
זש
זז

ג. נכרת כ"י [מ"ז]:
 נ"י. כל זו סימן לא לז'
 ג.
 ג. פסחים ק"ה [סוף מ"א]
 כדעת הרמב"ם שם מ"י סוף
 סימן י"ג; משפחה ס"א ק"ה, א'
 ד"ה דמשיח; שני הלוקט
 סימן פד':

הגדרות והערות

[ב] ע"י מה שמבטחי רש
 סימן (נד"ל) [נדב] [מ"ז]
 [ד]: [ג'י"ז (כ"א)]
 טוקן ממנהרות אמ"ד ת"ס,
 וכן ל"ן מן המג"א מ"ק ג'
 [ג] ותיקן ממנהרות אמ"ד
 מקי"ד (מחזקת), ור"ה לנטי
 שרד:

[ד] וראה ערך מ"ג כ"ן
 משפחה וכן טוקן לוח א'
 [ט] ע"י מדוע רש"י
 לקמן סימן מקצת דהוכיח
 מדברי הרמב"ם שם ד"ן
 חיוב מן התורה נבטלה פה
 בשבת. וע"י מ"ז סימן ל"ז
 מ"ק ח' דמדין א"לנה פה מן
 הטהרה, ור"כ לנטי סימן ל"ז
 סוף א' (ובסימן מרעה מ"ק
 ג' מהב ה"י) ולמה משנה
 דאורייתא הוא. ונבטלה רבה
 סימן ל"ז מ"ק ח' ומשפחה
 וכן לוח א' מהב דמדין ג'
 ספרות מדרבנן. וע"י דעה
 טורה סימן רעד סוף ד' וכן
 הסיים שם מ"ק כ"ז:

[ט] ע"י ארבעת עשרה
 לתורה ערך הלכה עמוד
 רעד הערה 201:
 י"ז. הדן רוב השמיט מינה
 ז', וכוונתו דהמג"א רח"ל למה
 שכחבו בשל א"כנה כ"ן לוח
 ג' רמקן ד"ל "ממ"ך".
 והסוטה למג"א סימן ס' מ"ק
 כ' דא"י שם נכריה שם
 מלוח עשה מן המורה:

[י] כ"כ הרד"ק בחלק ד
 סימן א"ף י"ז. לנעם
 הרמב"ם. למה הוא פלמו
 הפס"ס לנעם השולל
 למלוח מן לניסוח טונה
 אפילו בדאורייתא. וע"י סימן
 מלן משפחה וכן לוח י'
 ונבטלה ל':

לאורייתא היא, וכמו שכחב המגיד משנה [שם] פרק כ"ט [הלכה א'],
 ואפילו הכי אמרינן בגמרא [שם ע"א] דנתחלה קצוהו נחמלה כו',
 ע"ס. וכן משמע לשון הרמב"ם [שם], וכן משמע נחוספות פרק
 ערבי פסחים [ק], נ ד"ה מקדש [שם] הירושלמי [נכרות פ"ס הלכה א'],
 ע"ס, א"ג ודע, דהקידוש ביום
 טוב הוא לרצון, כמו שכחב המגיד
 משנה פרק כ"ט [שם הלכה א'], מכל
 מקום יש לו כל דין של קידוש של
 שבת, ואם אין לו אלא כוס אחד,
 י"ל של שבת קודש: ג' ומוציאות
 את האנשים. הקשה הב"ח [עמוד
 קנה ד"ה וחדן] מאי שנה ממגילה
 דאין מוציאות וכמו שכחבו סימן
 מרש"ט [סוף פ]. וואשחמטימיה
 דברי המוספות נכונה דף ל"ח
 [פ"א ד"ה נחמ] שכחבו, כיון דרכים
 הם, זילת כהו מילחא שמוילאם אשה,
 ע"ס, וע"י סימן קפ"ו [סוף א].
 וע"י בגאולה פרק ג' דסוכה [סימן
 לנן שכחב בשם ר"י דאין מוציאות,

(ב) ומוציאות את האנשים כו'. אף על גב דבסימן ג'
 [סוף פ] פסק בשו"ע כבעל הלכות גדולות [סימן יט סוף עמ
 דאין נשים מוציאות אנשים במקרה מגילה אף על גב שהם
 במקרה מגילה, לא דמי לכאן, דבמגילה יש דיעות דאין לנשי
 על מקרה מגילה אלא [ע] על
 מגילה, כמו שכחב שם נ"י
 מרע ד"ה ומ"ש ריעט]. על כן
 לא נכון שלכתחלה יוציאו ה'
 מה שאין כן כאן הכל מודי
 חילוק כלל בין אנשים לנשי
 כן שפיר מוציאות אותם.
 [בגהאמ"ו לנור סימן מרש"ט] ומו
 [כ"ס כאן עמוד קנה ד"ה וחדן].
 גם כאן דאין מוציאות, כמו ב'
 ואין זה מוכרח כלל: (ג)
 לכוון ד"ה. פירוש, אפילו
 קעודה ליום, וכל שכן [י'
 עשויים ביום:

ב' נשים חייבות בקידוש אף על פי שהוא מצות
 עשה שהומון נרמא (פירוש מצות עשה התלויה בזמן)
 משום דאיתקש זכור לשמור והני נשי הואיל ואיתנהו
 בשמירה איתנהו בזכירה י' (ב) ב' ומוציאות את
 (ג) האנשים הואיל וחייבות מן התורה כמותם:

ג' א' אין ידו משנת לקנות יין לקידוש ולהכין
 ג' צרכי (א) פעודה לכבוד הלילה ולכבוד היום
 ולקידוש היום מוטב שיקנה יין לקידוש הלילה ממה
 שיבין צרכי הפעודה או ממה שיקנה יין לקידוש
 היום ד' (ג) [ה] והא דתניא [פסחים קה, א] כבוד יום קודם
 לכבוד לילה היינו דוקא בשאר צרכי פעודה אבל אם
 אין לו אלא בוס אחד לקדש כבוד לילה (ג) קודם
 לכבוד יום:

י"ו והוא פסק שמוציאות [י], ובשנועות סימן ט' כחב שאין מורין כן, עכ"ל. ופשוט דקטן אינו מוציא האשה. ועוד נראה לי
 כן י"ג שנה, חיישין שמה לא הביא ב' שערות, ד' דבמילי לאורייתא לא סמכינן לחוקה שהביא ב' שערות עד שיחמלה וקני, כמו
 בחו"מ סימן ל"ה [סוף א], ולכן מקדש האשה לעצמה. י' וע"י מה שכחבתי רש"י סימן קל"ג [מ"ק ב]: ג' צרכי שערות. ודוקי
 לו פה. אבל אם אין לו פה, מוטב שיקנה פה ויקדש עליו, דהא אין קידוש אלא במקום שערות. ועוד, דחייב לאכול פה, כמו
 בסיון קפ"ח [מ"ק ט]. וע"י סוף י"ב, וע"י מה שכחבתי רש"י סימן רס"ג [מ"ק ד]. ואם יש לו קידוש ללילה ואין לו לקידוש היום
 היום, אפשר [י] דכבוד היום עדיף, דהא כחב הר"ן [פסחים כב, א ד"ה זכרה] לרצון מיקנו קידוש היום משום דכבוד היום עדיף
 לילה. ומכל מקום אפשר דדי בשבת, והמומר יקנה בו יין: ד' והא דתניא. ע"י זוהר יתרו עמוד קנ"ו [מ"ב פה, א] ח"ל, כע
 פעוורה כלילא דשבתא נבטלה וצמוזי, רבי יתקן אמר [י] אפילו בימותא דשבתא נמי, עכ"ל:

ביאור הגר"א

[ב] [סוף ב] ומוציאות. שם [נכרות כ, ב] דמסקפא בברכת המון אי מוציאות:
 [ג] [סוף ג] והא דתניא. שם [פסחים קה, א]:

ג) [שם] ודע דהקידוש ביום טוב הוא דרבנן. ע"י [מ"ז מ"ז] בלש
 סוף סימן ל"ז: ד' [שם מ"ב] ויציין מה שכתבתי ריש סימן קצ"ז
 דגול מרצנה [אחר מפרשים מ"ק ה] כחב דלש שכבר התפלל ערביה
 להוציא נקידוש לנשה שלא התפללה ערביה, דהוא ל"ט מחייב דכבר מדלורייתא. דאף דנכרת המלוח אם ילא מוציא, הא הטעם משום דנולס ערביה זה
 שכחב (חוס') [רש"י] ראש השנה דף כ"ט [פ"א ד"ה א"מ"ם], והרי הלא"ש כחב דפרק ג' דנכרות [סוף סימן יג] דלשה אינה כלל ערבות לקי אינה מוציאה
 שחיובו מדרבנן. וכוה יש להקטוף, ד"ל נשים אין ערביים בעד אחרים, אלא אנשים ערבים גם על מוציא, ולפני"ד דאין חילוק בין נשים לאנשים לעני
 ולא מליט בשום דוכחא דנשים אין הדין דלש ילא מוציא, והרי גבי ינאי מלכא ומלכא דכריכו ריפחא בהר"י [נכרות מה, א] שמשמע דלש היה אוכל שמעון
 כיום שפיר בעד, והא אם נשים מחייבות נכרת המון לאורייתא ח"ך היה יכול להוציא לנשה ינאי, דהוא מחייבת מדלורייתא ורבי שמעון כן שטח רק מד
 ינאי ערבות. וזלמ שאמאר נשים אין ערביים לאחרים אלא אנשים ערביים גם על נשים, א"כ על כל פנים נפשט ספיקו דהגאון הג"ל אלא נראה דכוונת הר"י
 דהערבות היה רב לגבי מי שמחייב במלוח זה הוא בעל אחרים, ואם נשים נכרת המון לאורייתא נחמ"ל אלא מוציאים לעצמם שיהיה
 ישנם ג"כ בכלל ערבות. אבל נמלוח שאין חייבים בה, דהיינו אם נשים נכרת המון דרבנן, אין כלל ערבות. ובשנועה [מהדורא קמא סוף סימן ז] כחבתי רל'
 לזה מהא דמבאר בגאולה דמגילה [יט, ב] דאם חרש שלטי יכול להשמיע לאטו לא ילא, אינו יכול להוציא לאחרים, דהוא ל"ט מחייב דכבר, וכן פסקתן לו

אוצר מפרשים

רש"י [ו"ה כספת] [ותוספות [ו"ה קשים] נדה דף י"ג ע"ב, רבמות דף מ"ז ע'
 ה' ד"ה [קשים]:
 ר"ה דבב"י דאורייתא. והיינו אם לא התפללה האשה ערביה. אבל
 התפללה ערביה, כבר יצאה ידי חובה דאורייתא במה שהזכירה בחפלה,
 [בניא] ב"ס"ק הקודם, ולכן קטן כן י"ג מוציא, וסמכינן אחוקה שמסת
 שתי שערות. שוב מצאנו כן באליה רבה [מ"ק ג]. ולפי זה, אפילו קטן פ
 מוציא האשה אם התפללה ערביה, דאחי דרבנן ומפיק דרבנן, ואם גם הקנ
 ערביה והיה הקטן תרתי דרבנן והאשה תרא דרבנן, ע"י לעיל בסיון קפ
 מ"ק ג'. ואין חילוק בזה בין אשה לאיש, דגם איש אם התפלל ערביה י'
 להוציא אם הקטן עדיין לא התפלל. ואם גם הקטן התפלל, תליא באיש
 כמו שכתב בבב"א בסיון קפ"ו כנובר לעיל. ועל כל פנים צריך לזכ
 שיחבין להוציא. ואמנם מה שאני מסתפק, אפילו באיש המקדש ומוציא ז'
 ביתו, אם הנשים לא התפללו ערביה האיש כבר התפלל ערביה, ואם כן ו
 מחויב מן התורה, והנשים שלא התפללו חייבות מן התורה, אם יוצאין
 מן האיש. ואף שכל הברכות אף שיצא מוציא, כמו שכתב במסכת ראש
 כ"ט ע"א, היינו מטעם ערבות, שכל ישראל ערבים זה בזה כמו שכתב
 [ו"ה א"ע], ותר כתב הרא"ש במסכת ברכות פ"ק ג' דף כ' ע"ב [ו'
 שהאשה אינה בכלל ערבות לכך אינה מוציאה אלא מן שחיובו מדרבנן, י

רצוא א [בניא ס"ה א] ודע, נ"ב, ע"י פירוש רש"י שבתות דף י"ג ע"א ותוספות
 שם ד"ה לא קראו וכו', שמטע דלרש"י קידוש יום הכיפורים דאורייתא כמו
 שבת. וטעמו נראה לי, דשבת יום הכיפורים דאין ליתיד בהם שום קום ועשה, רק
 שבות מאכילה ומלאכה, אינו ניכר שהוא לשם מצוה אם אינו זוכרהו בבניסוח.
 וכע"ז זה מטעם זה הקטן בחגיגות לקבל תענית מבערב [סימן מקטב סוף ה], דאי לאו
 הכי ליכא אלא שב ואל תעשה. וזה דוקא שבת יום הכיפורים, אבל יום טוב דאיכא
 לכל יתיד מצות עשה, תניגה ראייה, ושבתה אפילו בחוצה לארץ בזמן הזה, כיון
 דאיכא קום ועשה לכל יתיד אינו צריך זכרה והומנה, ככל מצות עשה דעלמא.
 ולפי זה למה דקייבא לן [סימן ס סוף ד] מצות צריכות כוונה, צריך לכוין בתפלה
 יום הכיפורים בין בחול בין בשבת לצאת ידי חובת זכירה. ובשבתות דעלמא לא
 יכרך לצאת בתפלה, כדי שיצא ידי חובת קידוש דאורייתא מן המוכרח במקום
 סעודה על הכוס, וכתיקון חז"ל, כן נראה לפענ"ד:
 ב [שם] ודע דהקידוש ביום טוב. ע"י בפרי מגדים לקמן סימן רצ"ו [ואל אבהם]
 מ"ק י"א מה שהניח בצורך ע"י על פשיטתו של המג"א קידוש של יום טוב
 דרבנן, ע"ס. וע"י אליה רבה כאן [סוף סי ג] [מהגאון כתב סופר]:
 [החב שם]:
 [החב שם]:

ג [שם מ"ב] וואשחמטימיה דברי התוספות. נ"ב, ולי נראה דהתוספות קאי שאשה
 אין יכולה להוציא נשים, אבל להוציא אנשים בלאו הכי אין יכולים, דהרי כאן

הגדורג פריצמאן
 גו"טו מפת אמן חינוך האל
 חינוך ירושלים

בעבודת

ספר
ארץ צבי

אמרות טהורות, דברי מוסר וחסידות

על סדר הפרשיות

מכת"י אשר השאיר אחריו

מנן רבינו הקדוש, גאון אדיר בנגלה ובנסתר

צ"ס"ע, רב פעלים מקבצאל

מוהר"ר אריה צבי פרומר הי"ד

אבד"ק קוז'ניגלוב

ראש ישיבת חבמי לזבלין

חלק ראשון

מהדורה שלישית

נדפס פעיה"ק ירושלם תובכ"א

שנת תשס"ז

11

את דרך עץ החיים, מ"מ עיקר המכוון היה שאדם ינצח את הכרובים ויבוא אל עץ החיים לאכול ממנו וחי לעולם, כמו"ש הראב"ע. ,,ואם לאו שם תהא קבורתכם", כי אם לא יתאמצו לנצח את שלוחי היצה"ר ההוא, היצה"ר הוא מלאך המוות, כמ"ש (ב"ב ט"ז, א): יורד ומתעה ועולה ומרגיז נוטל רשות ונוטל נשמה, וזה: שם תהא קבורתכם.

וזה לימוד לכל אדם, כי לפי מה שהוא עומד הכן לקבל הארת מתן תורה שבכל יום ובכל שעה, עד"ש: ולא יסף — ולא פסק, לפיהו זוכה לנצח את הכרובים, ונעשה לו היצה"ר כאספקלריה המאירה, שאינו חוצץ בינו לבין אלוקינו, ועי"ז יוכל לבוא לעץ החיים ואכל וחי לעולם. כ"ר.

זכור את יום השבת לקדשו. בש"ס (פסחים ק"ו, א) דרשינן מזה זכרהו על היין בכניסתו, וברמב"ם (פכ"ט מהלכות שבת, הלי"א) יש וכו' לקדש השבת סמוך לכניסתו, והוא חידוש. י"ל סמך לזה ממכילתא הובא ברמב"ן (יתרו כ', ח'), זכירה עד שלא תבוא, שמירה משתבוא, הנה דזכור קאי על לפני שבת, וה"ה קידוש דילפינן מזכור סגי סמוך לכניסתו עד שלא יבוא. ויש לומר עוד, דהנה בפ' תבוא (כ"ו, י"ג) בודוי מעשר כתוב: ולא שכחתי, פירש"י (מספרי) מלברכך על הפרשת מעשרות. והקשה הרא"ם דהא ברכת המצוות מדרבנן. ותירצתי עפ"י המבואר בריטב"א (פסחים ז', א) דברכת המצוות היא עובר לעשייתן, כדי שיתקדש תחלה בברכה ויגלה ויודיע שהוא עושה אותה מפני מצות השי"ת, ועוד כי הברכות מעבודת הנפש וראוי להקדים עבודת הנפש למעשה שהיא עבודת הגוף. וכן מצאתי בהקדמה לתקוני זוהר (ו', א) דכוונה בעי לאקדומי למצוות, והה"ד ,,לא שכחתי" עיקרו קאי על הכוונה, שעשה המצוה בכוונה שלימה לשם שמים ולא מצות אנשים מלומדה, וזה: ולא שכחתי, שלא עשה בהעלמה ובבלי דעת, [ולפירוש הפשוט תמוה טובא, ברכה היכא רמוזה בלא שכחתי], אך אחר שתיקנו חז"ל ברהמ"צ במקום כוונה, פירשו חז"ל: ולא שכחתי, מלברכך על הפרשת מעשר, כי הברכה במקום כוונה, אבל עיקר פירוש הקרא שעשה המצוה בכוונה. וי"ל דה"ה ברכת קידוש, שגלמד מזכור, היא ג"כ ענין כוונה של שמירת שבת, וע"כ נלמד מזכור, כמו דילפינן מלא שכחתי שלא שכח מלכוון, הנה דשלילת הכוונה נקראת שכחה, ולהיפך הכוונה תקרא זכירה, ידיעת ההפכים אחת, וע"כ זכור עד שלא תבוא, כדברי תיקוני זוהר הנ"ל דכוונה בעי לאקדומי למצוה.

וי"ל עוד, דבשבת כתיב (שמות ל"ד, כ"א) ששת ימים תעבוד וביום השביעי תשבת וגו', ולמה ל"י למכתב ששת ימים תעבוד, אך משום דעי"ז ניכר דהשביטה בשבת היא לשם שמים, כדאיתא ר"פ מקום שנהגו, ע"כ ע"י עבודת ימי החול מתבררת הכוונה במצות עשה דשמור. וכיון דימי החול גורמים לזה, נחשב זמן הכוונה של מצות שמור בחול, ע"כ זכירה עד שלא תבוא. וע"כ כתב הרמב"ם בזכרהו סמוך לכניסתו.

שופר,
ישראל
יש את
הקשה
הכרה,
קודמת
קדימה
בריאת
ל דזה
תכלה
ו אחר,
: ר"ה,
ז וכו',
שפיר
תרפ"ג)

שבת
ישראל
זכירים
פשוט,
דלכבוד
תרפ"ג)

(ד, א)
ישראל
ו: ולא
פסקו.
' סוכה
ו', א)
ית ד',
ור את
החיים
החיים,
ז, והם
הרע
להיות
תקבלו
"ב, א)
ה דעת
ו שאז
תורה
לשמור

Nahmanides בעזרשי"ה

"

פְּרוּשׁ הַרְמַב"ז

עַל הַתּוֹרָה

לְרַבֵּנוּ מֹשֶׁה ב"ר נַחֲמָן ז"ל

מנואר בסגנון קל בשם

טוב ירושלם

עם הערות וכיאוורים בשם

פני ירושלם

הכין ופעל, בעזר סמעל

פנחס יהודה ליברמן

באאמו"ר מו"ה טוביה זלה"ה

חלק שני

שמות

פעוה"ס ירושלם תוכב"א

שנת תשנ"ז לפ"ס

74

(ח) זכור את יום השבת לקדשו. אחר שצוה שנאמין בשם המיוחד והתברך שהוא הנמצא, הוא הבורא, הוא המבין, והיכול, ושגור האמונה בכל אלה והקבד לו לברו, וצוה שנכבד וזכר שמו, צוה שנגעשה בזה סימן וזכרון תמיד להודיע שהוא ברא הכל, והיא מצות השבת שהיא זכר למעשה בראשית.

ואמר זכור את יום השבת לקדשו, ובמשנה תורה כתוב: שמור את יום השבת לקדשו (דברים ה ב). ורבותינו הקפידו בזה ואמרו (ראש השנה כו.): זכור ושמור בדבור אחד נאמרו, ולא הקפידו בלשונות אחרים שנתחלפו להם.

והכונה להם ז"ל, כי "זכור" מצות עשה, צוה שנוכד יום השבת לקדשו ולא נשכחהו, ו"שמור" אצלם מצות לא תעשה, שכל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה (ערוכין צו.), ויהיר ששמור אותו לקדשו שלא נחללהו, ואין ראוי למשה שיחליף דברי השם ממצות עשה למצות לא תעשה.

אבל אם החליף בדבור השני וכל תמונה ואמר: כל תמונה, בתסרון ו"ו, והוסיף אותה ב"ועל שלשים", וכן כל פיוצא בזה בשאר הדברות, אין בכך פלוג, כי הפל אחר.

טוב ירושלים

השבת היא אות לברוא העולם ולכל עיקרי האמונה, לכן הסמך ה' את מצות השבת לשלשת הדברות הקודמות.

(ח) זכור את יום השבת לקדשו. אחרי שה' צוה לנו* להאמין שהוא נמצא, ושהוא הבורא, היהודי, הכליכול, וצוה לנו* ליחס את כל זה רק אליו ית' לברו, ולכבד רק אותו ית'*, ולכבד את זכר שמו*, צוה לנו לעשות לעיקרי האמונה הללו אות ומזכרת תמידית אשר תודיע שהוא ברא את הכל, והיא מצות השבת שהיא זכר למעשה בראשית*.

ביאור מאמר ח"ל: זכור ושמור כדיבור אחד נאמרו.

זכור את יום השבת לקדשו. כאן נאמר "זכור", ובמשנה תורה (דברים ה יב) נאמר: שמור את יום השבת לקדשו. ורבותינו אמרו על זה (ר"ה כו.): זכור ושמור בדבור אחד נאמרו.

ומה שרז"ל לא הקפידו על שאר שינויי הלשון שבדברות השניות, מפני ש"זכור" היא מצות עשה, כלומר צווי לזכור את יום השבת לקדשו ולא לשכוח אותו, ו"שמור" היא לדעת רז"ל מצות לא תעשה, כלומר אזהרה לשמור אותו לקדשו ולא לחלל אותו, כמו שאמרו (ערוכין צו.): כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה, ולא היה למשה להחליף את דברי ה' ממצות עשה למצות לא תעשה.

אבל אם שינה כדיבור השני ואמר במקום "וכל תמונה": כל תמונה, בלי "ו", ואמר במקום "על שלשים": ועל שלשים, עם "ו", ועשה עוד שינויים כאלה כשאר הדברות, אין בכך כלום, כי המובן בשני המקומות אחד הוא.

פני ירושלים

(ח) לקדשו. השאלה היא, מדוע נסמך דיבור זה לדברות הקודמות.

צוה לנו כדיבור "אנכי ה' אלהיך", כמו שפירש רבינו לעיל (בפסוק ב).

וצוה לנו כדיבור "לא יהיה לך", כמו שפירש רבינו (בפסוק ג).

ולכבד רק אותו ית', בצווי "לא תשחווה להם ולא

תעבדם", כמו שפירש רבינו (שם). ולכבד את זכר שמו כדיבור "לא תשא". זכר למעשה בראשית, וע"י השבת אנו מעידים על חידוש העולם, על ההשגחה העליונה ועל הנבואה. (רבינו להלן בפסוק זה). ובפ' ואתחנן (ה טו) כתב רבינו שהשבת מורה על החידוש והחפץ והיכולת. ובס' החינוך (מ' לב) כתב שהאמונה בחידוש העולם הוא חבל המושך את כל יסודי הדת.

והטעם הזה לא נשים תיבות בקדוש היוז והני נשי הואיל ואתנהו לא תעשה הן תיבות, פטורות, אלא שההקש לפיה לא נכתב בלוחות ומשה פרש לישראל כי ובמדרשו של רבי ושמור. ועל הכלל תהיה שאומרים בערב שבת נ לכרבת היום קדושא רבו מדת זכור רמזו במצות; מצות אדוניו אהוב לו הדין ויוצא ממדת היראן ולכן מצות עשה ו ועושה בגופו ובממונו רצ קלכ: דאיתי עשה ודתי בו דין, פגון מלקות ומי וציצית איני עושה, סכה עליו לעשות או עד שפ וכתב רש"י בפרו

ורק מי שאינו רגיל נ ומפורש אמרו* (כרכי שישנו בשמירה ישנו בזכיר חייבות בשמירה, כי הן חיי היו פטורות, אלא שבגלל ו ואני חמה, אם נאמר כתוב גם בלוחות הראשונה באמת כונת רז"ל. [כאן ממ

זכור את יום וע'

זכור*. כתב רש"י: חנו לכ

פירוש זה. הראב"ע (בפסוק "זכור ושמור כדיבור אחד נ רז"ל זאת גם על שאר הן הראשונות לאחרונות, ומסיים אלה הדברים". ועל זה כותב רגיל בתלמוד אינו יכול לסבו

→ והטעם הנה לא יסבל אותו אלא מי שאינו רגיל בתלמוד. ומפרש אמרו (ברכות כ:): נשים חיבות בקדוש היום דבר תורה, שנאמר זכור ושמור, כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה, והני נשי הואיל ואיתנהו בשמירה איתנהו בזכירה, שהנשים חיבות בשמירה, שבכל מצות לא תעשה הן חיבות, ולא היו חיבות בזכירה שהיא מצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות, אלא שהתקש הנה מחיב אותן. ואני תמה אם נאמר זכור ושמור מפי הגבורה, למה לא נכתב בלוחות הראשונות. ויתכן שהיה בלוחות הראשונות ובשניות כתוב זכור, ומשה פרש לישראל כי שמור נאמר עמו. וזו כונתם באמת.

ובמדרשו של רבי גחוניא בן הקנה (ספר הכהיר אות קפב) הזכירו עוד סוד גדול בזכור ושמור. ועל הכלל תהיה הזכירה ביום והשמירה בלילה, וזהו מאמר החכמים (בבא קמא כב:): שאומרים בערב שבת באי פלה באי פלה, באו ונצא לקראת שבת מלכה פלה, ויקראו לברכת היום קדושה רבא (פסחים קי). שהוא הקדוש הגדול, ותכין זה. ואמת הוא גם כן כי מדת זכור רמזו במצות עשה, והוא היוצא ממת האהבה והוא למדת הרחמים, כי העושה מצות אדוניו אהוב לו ואדוניו מרחם עליו, ומדת שמור במצות לא תעשה, והוא למדת הדין היוצא ממת היראה, כי הנשמר מעשות דבר הרע בעיני אדוניו ירא אותו.

→ ולכן מצות עשה גדולה ממצות לא תעשה, כמו שהאברה גדולה מהתורה, כי המקום ועושה בגופו ובכמונו רצון אדוניו הוא גדול מהנשמר מעשות הרע בעיניו, ולכך אמרו (שבת קלב:) דאיתי עשה ודחי לא תעשה, ומפני זה יהיה הענין במצות לא תעשה גדול ועושה בו דין, כגון מלקות ומיתה, ואין עושה דין במצות עשה כלל אלא במוקדים, כמו: לולב וציצית איני עושה, סכה איני עושה (כתובות פ"ז א"ב), שסנהדרין היו מכין אותו עד שיקבל עליו לעשות או עד שתצא נפשו.

וכתב רש"י בפרוש זכור: תנו לב לזכור תמיד את יום השבת, שאם נודמן לו חלק

טוב ירושלים

ורק מי שאינו רגיל בתלמוד אינו יכול לסבול פירוש זה*.

ומפורש אמרו* (ברכות כ:): נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה, שנאמר: זכור ושמור, כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה, והני נשי הואיל ואיתנהו בשמירה איתנהו בזכירה. עכ"ל. הרי שהנשים חייבות בשמירה, כי הן חייבות בכל מצוות לא תעשה, אבל בזכירה שהיא מצות עשה שהזמן גרמא היו פטורות, אלא שבגלל ההיקש הזה הן חייבות בה.

ואני תמה, אם נאמר גם "שמור" מפי הגבורה, מדוע לא נכתב בלוחות הראשונות. ויתכן שהיה כתוב גם בלוחות הראשונות וגם בשניות "זכור", ומשה פירש לישראל שנאמר אתו "שמור". וזהו באמת כונת רז"ל. [כאן ממשיך רבינו לפרש על פי קבלה].

זכור את יום השבת בכל יום ויום, כדי שלא תשכחנה ולא יתחלף לך כיום אחר, וע"י כך תאמין בכל עת בכריאת העולם ובכל עיקרי האמונה.

זכור*. כתב רש"י: תנו לב לזכור תמיד את יום השבת, שאם נודמן לו חלק יפה יהא מזמינו לשבת.

פני ירושלים

פירוש זה. הראב"ע (כפסוק א) מקשה על המאמר "זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו" מדוע לא אמרו רז"ל זאת גם על שאר השינויים שבין הברכות הראשונות לאחרונות, ומסיים "ואין הדעת סובל כל אלה הדברים". ועל זה כותב רבינו שרק מי שאינו רגיל בתלמוד אינו יכול לסבול פירוש זה.

ומפורש אמרו ש"שמור" הוא לא תעשה, ומוסב על "לא תעשה מלאכה". (ולא כהרא"ם שכותב שהוא עשה ומוסב על "לקדשו").

זכור. השאלה היא, מתי נזכור אותו, וכיצד נזכור אותו.

יפה יהא פומינו לשבת. וזו ברייתא היא ששנויה במכילתא (כאן) קד: רבי אלעזר בן חנניה בן חזקיה בן גרון אומר, זכור את יום השבת לקדשו, תהא זוכרו מאחד בשבת, שאם נודמן לך חפץ יפה תהא מתקינו לשבת.

אבל בלשון יחיד שנויה, ואינה כהלכה, שהרי בגמרא אמרו (ביצה טו): תניא, אמרו עליו על שמאי הזקן כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת, כיצד מצא בהמה נאה אומר תהא זו לכבוד שבת, למחר מצא אחרת נאה הימנה מניח השניה ואוכל את הראשונה, אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה בו, כל מעשיו היו לשם שמים, שנאמר: ברוך ה' יום יום. תניא נמי הכי, בית שמאי אומרים מחד בשביד לשבתיה, ובית הלל אומרים ברוך ה' יום יום (תהלים סח כ).

ובמכילתא אחרת (מכילתא דרשב"י דף קו): שמאי הזקן אומר זכירה עד שלא תבא, שמירה משתבא, ומעשה בשמאי הזקן שלא היה זכרון שבת זו מפיו, לקח חפץ טוב אומר זה לשבת, כלי חדש אומר זה לשבת. אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה בו, שהיה אומר כל מעשיך יהיו לשם שמים. והלכה היא כדברי בית הלל.

ועל דרך הפשט אמרו (במכילתא כאן) שהיא מצוה שזכור תמיד בכל יום את השבת, שלא נשכחתי ולא יתחלף לנו בשאר הימים, כי בזכרנו אותו תמיד נזכר מעשה בראשית בכל עת, ונודה בכל עת שיש לעולם בורא, והוא צוה אותנו באות הנה, כמו שאמר: כי אות הוא ביני וביניכם (להלן לא יג). וזה עקר גדול באמונת האל.

טוב ירושלם

עכ"ל*. וזוהי ברייתא השנויה במכילתא (כאן) וזה לשונה: רבי אלעזר בן חנניה בן חזקיה בן גרון אומר, זכור את יום השבת לקדשו, תהא זוכרו מאחד בשבת, שאם נודמן לך חפץ יפה תהא מתקינו לשם השבת. עכ"ל.

אבל ברייתא זו היא דעת יחיד. ואין הלכה כמותה, שהרי בגמרא (ביצה טו) אמרו: תניא, אמרו עליו על שמאי הזקן כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת, כיצד, מצא בהמה נאה אומר תהא זו לכבוד שבת, למחר מצא אחרת נאה הימנה, מניח את השניה ואוכל את הראשונה, אבל הלל מדה אחרת היתה בו, כל מעשיו היו לשם שמים, שנאמר (תהלים סח כ): ברוך ה' יום יום. תניא נמי הכי, בית שמאי אומרים מחד שביד לשבתיה, ובית הלל אומרים ברוך ה' יום יום. עכ"ל הגמרא*.

ובמכילתא אחרת (מכילתא דרשב"י) אמרו: שמאי הזקן אומר, זכירה עד שלא תבא, שמירה משתבא, ומעשה בשמאי הזקן שלא היה זכרון שבת זו מפיו, לקח חפץ טוב אומר זה לשבת, כלי חדש אומר זה לשבת. אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה בו שהיה אומר כל מעשיך יהיו לשם שמים.

וההלכה הרי כדברי בית הלל.

ולפי דרך הפשט אמרו ד"ל (במכילתא כאן) ש"זכור את יום השבת" הוא צווי לזכור בכל יום תמיד את יום השבת, שלא נשכחתי ולא יתחלף לנו בשאר הימים, כי ע"י שזכור אותו תמיד נזכור בכל עת מעשה בראשית, ונאמין בכל עת שיש לעולם בורא, ושהוא צוה לנו על אות זה, כמו שנאמר: כי אות הוא ביני וביניכם (להלן לא יג). וזהו עיקר גדול באמונת האל.

פני ירושלם

עכ"ל. כלומר, לדעת רש"י עלינו לזכור אותו תמיד ע"י שנין מאכלים לשבת מתחילת השבוע.

הגמרא. הרי שלהלל זכור אינו צווי להכין מאכלים לשבת מתחילת השבוע.

ומעם לקדשו, ענג לקדוש ה' מכבודו להפנות בו מעסקי הפ החכמים ואל הנביאים ולא שבת (מלכים ב ד) ושבת בעי למיזל. וזה ולקד אמרו שהי ורה, מפני שבה נעיר רבי יצחק אומר, לא ופרושה, שהגוים מונין על שמות המשרחים, לשם שבת, אחד בשם וזה פשוטו של מקרא, ואומר אני שנהו עד שלא תבא, כלומר חסידותו שהיה הוא מן במדרשו של שמאי, אך והיה בוטח בה' שיזמין

ולכן אמרו (חולין ה) שע"י השבת אנו מעידים ו זה לשון המכילתא מונה לשם שבת. עכ"ל. ונ שם בפני עצמו, או על ע מונים את כל הימים לשם השבת תמיד בכל יום. זהו ואומר אני* שזהו ד כלומר שלא נשכח אותו ב מזכיר את השבת גם כמא אלא שהיתה לו מדה אחו לו לשבת מנה יותר יפה נ

ואומר אני. לרבינו היה קשה דרשב"י, א. כיצד פירש שמי שיש להכין מאכלים וחפצים הלא פשוטו של מקרא הוא חמיד, כמו שכתב רבינו. ב. אחרת היתה בו, היה להם הזכירה כפשוטו של מקרא תמיד. לכן ממשיך רבינו שזהו ומה שהכין מאכלים מתחילת

17

THE MENDEL GUTTESMAN LIBRARY

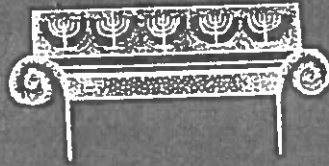
הדרה דרומ

קובץ תורני

יוצא לאור על ידי

הסתדרות הרבנים דאמריקה

העורך: הרב היים דוב שעוועל

סגני ס:

הרב אהרן ליכטנשטיין
הרב נחום אליעזר ראבינאוויטש
הרב דוד שלמה שפירא

חברת כו, אשרי, השכ"ח
ניו-יורק

בגדר מצות קידוש והבדלה

מ א ת

הרב צבי שכטר

בין שבת ובין יו"ט. משא"כ לדעת היה, דנראה לומר דענין הקידוש מדאורייתא איננו להפריש ולהכיר החילוק שבין ימי קודש לימי חול, אלא עניינו לפעול ולהעמיס הלוח קדושה עליה דיום השבת, דאיתא בפסחים (שם): בשבתא בין בצלותא בין בקידושא מקדש השבת, ביו"ט בין בצלותא ובין בקידושא מקדש ישראל והזמנים... שבת דקביעא וקיימא, בין בצלותא ובין בקידושא מקדש השבת, יו"ט דישאל הוא דקבעי ליה, דקמעברי ירחי וקבעי לשני, מקדש ישראל והזמנים.

ונתן להיאמר, דבעינן שיהו כל הימים המקודשים מתקדשים ע"י ישראל, ובימים טובים תמיד חלה קדושתן ע"י קידוש ישראל, ע"י קביעתם הלוח בקידוש החודש ועיבור השנה, אכן שבת דקביעא וקיימא וקדושתה מאליה היא באה בעינן בה קידוש בכדי לקרות לה שם קדושה ובכדי לקדשה, בכדי שאף קדושתה תהיה ע"י ישראל. וענין קידוש של שבת כענין הא דקיי"ל (נדרים יג): מנין לנולד בכור בתוך ביתו שמצוה להקדישו, שנאמר הזכר תקדיש, דאף בין הקרבנות אשר כל קדושתם באה תמיד מקידוש אדם, בבכור שקדוש מאליו מרחם בעינן ביה מעשה קידוש בכדי שאף קדושתו תהיה ג"כ מכה קידוש אדם (עיין קצוה"ה רס"י ר, ומשך חכמה לפ' יתרו עה"פ במשוך היובל), והך מצוה להקדישו דבכור אין עניינה רק מצות אמירה בעלמא אלא דהויא מעשה הקדשה, וכמבאר שמה בסוגיא דנדרים וברמב"ם פ"א מנדרים ה'.

בפסחים (ק"ז, ב): וצריך שיוכיר יציאת מצרים בקידוש היום, כתיב הכא למען תזכור את יום, וכתוב התם זכור את יום השבת לקדשו, והקשה המנחת חינוך (מצוה לא), דכיון דלפינן מג"ש דצריך הזכרת יציאת מצרים, א"כ להסוברים דגם הבדלה דאורייתא, דהוי בכלל זכירה, למה לא תקנו להזכיר בה יצ"מ, עיי"ש.

ונ"ל בביאור הענין, דהנה הרמב"ם כתב ופכ"ט מהל' שבת: וצריך לזכרה בכניסתו וביציאתו, וכתב על זה היה, דמדברי רבינו נראה בביאור שהוא סובר שההבדלה ג"כ דבר תורה... וי"א שההבדלה אינה אלא מדין, וכו'. ועיי"ש עוד בר"מ הי"ח: כשם שמקדשין בלילי שבת ומבדילין במוצאי שבת, כך מקדשין בלילי יו"ט ומבדילין במוצאיהו ובמוצאי יוה"כ, שכולם שבתות ד' הן, ופשטות לשונו מורה שאף קידוש והבדלה דיו"ט נמי דאורייתא, וכן הביא הפרמ"ג מהשט"מ פ"ק דביצה, דאף הבדלה דיו"ט דאורייתא, ועיי"ש במגיד משנה דס"ל דקידוש דיו"ט אינו דבר תורה, ועיין שאגת אריה (סי' יג) שאף דעת רש"י כן.

ונראה לומר בביאור פלוגתתם, דלה"ה אך קידוש שבת דאורייתא, והשאר — בין הבדלה בשבת ובין קידוש ביו"ט — אך מדרבנן, ולדעת הר"מ הכל דאורייתא, בין קידוש ובין הבדלה בין בשבת ובין ביו"ט, ולדעת הרמב"ם ענין מצות זכירה היינו להזכיר ולהכיר הבדלת ימי קודש מימי חול, והבדל וחילוק זה שייך בין בתחילתו בין בסופו של כל יום מן הימים המקודשים,

לה מכו' אף התחנותה רף סכך פסול בהדי סכך מכו' פסולה וכו'. וקשה רש"י הנ"ל דהבאנו רוקא אם הצלתה מרובה או פסולה, ולדידי א"ש, דרש"י אם דליה אלא דיש לנו צלתה מרובה לכד אז לא שייך לומר ל. אבל בלמעלה מכו' ן זה סוכה לגמרי, וזה הן סובר רש"י דאפילו כים אותה להשלים את נמי תפסול את התחתון הוי חמה מרובה, אבל ן הוי כגג על הסוכה, ף לפסול את התחתונה 'צל בית, וע"כ סובר יר"ק בזה.

עם הר"ת, דסברת שם פסול על הסכך אול, וע"ז סובר רש"י הסברא שייך יותר היכא דבעליונה הוי 'עג"ד בעהי"ת, ועיין 'ברת כד, בזה הענין.

טו, דהתפסה בבשר בכור חיילא. ככל שאר מתפיש בדבר הנדור, דעיי דיבורו ניתוספת ביה בהבכור קדושת פה.

ומה"ט שפיר מובן מ"ט דוקא קידוש של שבת הוי דאורייתא, דאילו ביו"ט אין צורך לקידוש דברים בכדי לפעול שתהיה קדושת היו"ט חלה מכח ישראל, שהרי כל עיקר קדושת היו"ט הרי נקבעה מכח תיקון הלוח, וכאמור, ופשיטא דישאל מקדשי להו, ודמי יו"ט לשאר קרבנות דליכא בהו מצוה להקדישו לאחר שכבר נתקדש, שהרי כל עיקר קדושתם הלא באה להם מכח קידוש ישראל, וכן בשבת א"צ לקידוש השבת אלא קידוש, אך הבדלה אפילו בשבת אינה אלא מדרבנן, דרק מדרבנן ס"ל לה"ה דיש במצות זכירה ענין הבדל והיכר ימי קודש מימי חול, דאילו מן התורה מצות זכירה ענינה להעמיס קידוש אדם ליום השבת, כדי שלא תהא קדושתה אך מאליה. ומעתה י"ל שאף לדעת הרמב"ם הסובר שגדר מצות זכירה מדאורייתא הוי להכיר ולהבדיל ולחלק זמן המקודש מזמן של חול, דתרתיה איתנייהו בה, ואף ענין העמסת קדושה ליום השבת נמי הוי מן התורה, אלא דס"ל דיש במצות זכירה ב' הקיומים הללו, ובקידוש של שבת יש באמת קיום כפול, הא', של העמסת קידוש אדם ליום השבת, והב', הבדלת זמן קודש של שבת מזמן חול, ואילו בהבדלה של שבת וכן בקידוש ובהבדלה של יו"ט, אשר אין צורך באלו להעמסת קידוש אדם על היום, אין בהם אלא הקיום האחד של מצות זכירה. [ונראה דזהו ענין ב' הלימודים שהזכיר ה"ה, דמקרא דזכור את יום השבת לקדשו ילפינן ענין העמסת קידוש אדם ליום השבת, דזה ר"ל לקדשו; ומקרא דלהבדיל בין הקודש ובין החול (שבועות יח, ב) ילפינן דבעינן היכר של הבדלה וחילוק

בין זמן של קודש לזמן של חול.]

ועפ"ז נראה לומר ביישוב קושית המנחת חינוך, באמת דין הגמ' דפסחים צ"ע בכלל דמ"ט בעינן שיזכיר יצ"מ בקידוש היום של שבת, ועיין מש"כ בזה באמת הגאון ר' ברוך הלוי עפשטיין במקור ברוך (פרק כה). ונראה לומר בזה, דענין כח קידוש הזמן נמסר לישראל במצות החודש החול לכס, ובאותה הפרשה נכלל ג"כ שתמיד יהיה קבוע ענין הגאולה ממצרים בעצמו ובגופו של הלוח. עיי"ש ברמב"ן בביאור הירושלמי דשמות חדשים העלו עמהם מבבל.

ומעתה נ"ל דמה"ט בעינן נמי להזכיר יצ"מ בקידוש היום, שהרי ענין הקידוש הרי הוא שעל ידו נפעול לקדש את יום השבת, ובענין מצוה להקדישו דבכור, וכן קידוש הזמן שלנו תמיד צ"ל קשור — עפ"י דין — ליצ"מ, וכדברי הרמב"ן הנ"ל, ועפ"ז ניחא נמי מאי דאיתא בנוסח התפילה של ר"ה ויוה"כ זכר ליציית דבפשוטו הלא יפלא דמה ענין ראש השנה ויוה"כ ליצ"מ, דבשלמא שבת כתיב להדיא וזכרת כי עבד היית, וכן בשלש רגלים שענינם תלוי בהציאה, אך ברי"ה ויוה"כ אינו מובן כלל, ובע"כ צריך לפרש כנ"ל מהרמב"ן, דכל ענין קידוש זמן שעל ידו ישראל קשור עפ"י דין ליצ"מ, (וכמדומה לי שכעין דבר זה שמעתי ממו"ר נר"ו). ומעתה י"ל דהיינו דוקא בקידוש, שעניינו להעמיס קידוש ישראל ליום השבת, הוא דבעינן להזכיר יצ"מ, שכל ענין קידוש זמן שע"י ישראל תלוי עפ"י דין ביצ"מ, אך בהבדלה, שכל קיומה ועניינה אינה אלא להבדיל ולהפריש בין זמן המקודש לבין זמן דחול, פשיטא דאין מקום כלל להזכיר יצ"מ בה, דמה ענין יצ"מ להבדלה, ומיושבת קושית המנחת חינוך.

וד,

בפסיקתא הוצאת שלמה בובר, א הישנה בין הפסיקות, והיא מאג ישראל נמצאת סך הכל ל"א פסיק אחר העיון אי אפשר לומר שהן כו הראשון של הפסיקתא הנ"ל, כן פסיקות נוספו בה במשך הזמן, הן בובר בהערותיו כבר העיר על פ' "סליחות" שאינה פסיקתא בפני עצ שייכת לפ' "שובה", וכן יש להו מפסיקות של פסח וסוכות שתי כי בעל הפסיקתא הנ"ל מארץ מקום שאין עושים רק יום אחד לפסח שתיים ולסוכות שתיים וז בארבע ארבע, ובפרט כשלא הבי השנה רק פסיקתא אחת, וראש באי עושים שני ימים, והדבר מ ימים אחת וליום אחד שתיים, ו זה ברור.

על פסיקתא המכונה "אחריתא העיר הח' הנ"ל, שמסגנון לשונה חדשה היא, ועוד שם שלקוחה מן מקומה באגדת א"י.

ועל פסיקתא האחרונה, והאח יש לי גם הטעם שבא"י רק בשלש שנים או שלש וחצי סיימו ואין מקומה בין פסיקות שחוד בכל שנה ושנה תמידים כסדו לומר שעל כן נוספה לפסיקתוה לפי שבמחזור של סוף שלש ע בשמיני עצרת, וזאת הברכה תח של "ביום השמיני עצרת" בן הראשונות של מחזור.

שיל"ת

ספר

חתם סופר דרשות

השלם המפואר

כרך ראשון: לפני ימי הסליחות, ז"ך אלול, ראש השנה, שבת שובה,
יום כיפור

מרבנו משה ספרא רבא, גאון ישראל וקדושו, רכבו ופרשיו,
בוצינא קדישא, חסידא ופרישא, ריש מתיבתא וריש גלותא,
מאור ישראל, רבן של כל בני הגולה

רבנו משה סופר זצוק"ל
בעל שו"ת והידושי חתם סופר

אב"ד וריש מתיבתא דק"ק דרעזניץ, מאטערסדארף
ומשם עלה ונתעלה לעיר ואם בישראל ק"ק פרעסבורג המעטירה,
ושם חלקת מחוקק ספון, זי"ע

יוצא לאור במהדורה חדשה, מושלמת ומפוארת, באותיות מאירות עינים, בתוספת
דרשות, תיקוני טעויות על פי הגהה מדוייקת מבחבי יד, כותרות משנה, קיטוע ופיסוק,
פתיחת ראשי תיבות, תוספת אלפי מדאי מקומות, ציוני השוואות, הערות והארות.

על ידי מכון להוצאת ספרים וחקר כתבי יד
ע"ש החתם סופר ז"ל
עיה"ק ירושלים תובב"א
תשע"ה

מהדורת נוסענצווייג

קודש, שנמשכה ערלתו שנכרתה עליו י"ג בריעות (נדרים ל"א ע"ב), והיינו ולא אבו בדרכיו, לשון נקיה דרך גבר בעלמה (משלי ל' י"ט), לא אבו להתקדש בגדר עריות.

ואמנם ליישב גם מה שמסיים ולא שמעו בתורתו. י"ל דקאי אביטול תינוקות של בית רבן, דלפנים עד י"ג שנים למדו כל התינוקות ספר מקרא ומשנה, ונתגדלו על ברכי חכמים יראי השם, ואם גם אחר כך אם לא הצליח לתורה ועסק כל ימיו במשא ומתן, מ"מ הושרש בו שרש דת משה וישראל ממה שלמד בבית הספר. אבל כעו"ה בדור הרע הזה מקטנותם יצאו לפקר בלומדים אפיקורסים, ומעולם לא שמעו תורה ולא למדו ליראה את ה', והגדילו ועשו פרי ראש ולענה.

היינו זו חטאנו לו, ז"ו גימטריא י"ג שנים ילדות של קטני ישראל, ולא אבו בדרכיו הלוח בגדלותן, כי לא שמעו בתורתו מרב שלהם, שלא שמעו ממנו דרכי התורה והיראה, והם ממש כתינוק שנשבה בין הנכרים. ומשום הכי קרא ר' ישמעאל בן אלישע המקרא הזה כשהיה שכוי בין הנכרים, עיין פרק הגזקין (גיטין נ"ח ע"א) כאגדת חורבן.

אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל וכו' מקוה ישראל ה' מושיעו בעת

התורה וד"ט שמקבלים הילדים בינוקתם, עושה בהם רושם לכל היותם

יום כפור הוא בבחינת יום ציה, עת קצנה בה כל ישראל בפקשים ספחה

צרה (יומא פ"ה ע"ב). נ"ל עת צרה דייקא, שהעת צר, ולא צרות לב ח"ו, כי ואתהלכה ברחבה ורוחב לב, כאמור אשריכם ישראל, ושמחה גדולה היא לנו שאפילו בגלותינו, ונתפזרנו ואין לנו מקדש ולא כהן שהיה כלל כל ישראל כלול בתוכו, מ"מ גם עתה באפס זו שאין לנו אחד הכולל הכל, עכ"פ כל עם הקודש נאספים וצועקים ונענים תל"ת. ועל זה אשרינו מה טוב חלקנו, ואתהלכה ברחבה ולא במיצר. אך העת צר הזמן קצר, כי בערב ראש השנה עם הגדולים לא יצאנו, ובעשרת ימי תשובה עם הבינונים לא נצטרפנו (ויק"ר ל' ז'), ועכשיו בזמן קצר ועת צר הלז מקוה ישראל, נקיים כולם בשעה אחת ובמקום אחד, ואם לא עכשיו אימתי, והקב"ה [ני]שלח עזרו מקודש על ידי מים טהורים שפע קודש מלמעלה, והיינו (תהלים כ' ב') **יענך ה' ביום צרה כנ"ל,** וישלח עוזך מקודש ויזכור כל מנחותיך ועולתך כאילו הכהן גדול עומד ומקריב.

ואמנם בשבת אין יום צרה, כי רגע אחד של שבת פועל יותר מכל הזמנים, דמהעונג שבת הוה נחלה בלי מצרים (כשבת ק"ח ע"א), על כן יום הכפורים שחל בשבת זכות השבת יליץ. והיינו (ישעי' נ"ח י"ג) וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד, אמרו חז"ל (שבת ק"ט ע"א) זה יום הכפורים שאין בו אכילה

כשי"כ חל בשבת אינו יום צר, כי רגע אחת של שבת פועל יותר מכל הזמנים

ושתייה, כבדוהו בו שקוראים לשבת עו כשמגיע יום הכפורי מכובד בכסות נקיה, על דרך בכל עת יהיו ט' ד

ואמנם בעו"ה מע בפרהסיה, ז שחל בשבת סניגור אך אם עתה ברגע ז לעשות עוד, אם כן יו אז תתענג על ה', פ הכפורים שקראת לק באותה שעה תתענג השבתות שחיללת יו ומדוקדק אז ה

הסחלה שבת ושכ מאהבה, נהפך לו לזכות ולעונג

למה צמנו ולא רא תדע וגו' (ישע) לפע"ד, לפי מה שו יומא תורה אור, ס"ט נפש דערב יום כפור כדי שיענה הנשמה. תענו נפשותיכם ד הנשמה בערב יום הכפורים. והטעם לפי ברומה לו, ולכן רדינ

יום כפור הוא תיקון לגוף וערב יום כפור תיקון לנשמה

ו. ע"ע לעיל שבת טוב וכל כזית נבלה שאכל הו תו"מ האוינו קט"ב ב' ז

ד. ז"ל מרן בח" ב"ב כ"א ע"א (ני"ב ב') ד"ה בתינוקות: "דאין לתינוקות ישראל ללמוד שום אומנות ושום חכמה כי אם תורת ה' דקו"ל כר' נהוראי סוף מוסכת קידושין (פ"ב ע"א) מניח אני כל אומנות שבעולם ואינו מלמד את בני אלא תורה, ולכשיגדל ולא הצליח בתורה או יטריח עמו ללמוד אומנות כדעביד רב לבריה בפסחים ק"ג ע"א, אבל בנערותו אחת היא לאומה תורת ה' המיומה". וע"ע להלן ח"ד פסח דרוש כח [רע"ג א] ד"ה וזהו, ובמצוין שם. ה. לטוה"כ תהלים ק"ט מ"ה.

חתם

דרוש מז

סופר

תקסג

[ל"ו ג' - ל"ו ד' - ח"ג מא א']

ושחיה, כבדהו בכסות נקיה, ר"ל שקוראים לשבת עונג כל השנה, אזי כשמגיע יום הכפורים בשבת אזי הוא מכובד בכסות נקיה, ר"ל נקי מכל חטא, על דרך ככל עת יהיו בגדיך לבנים (קהלת ט' ח').

ואמנם בעו"ה משרבו מחללי שבת בפרהסייה, אם כן יום הכפורים שחל בשבת סניגור נעשה קטיגור ח"ו. אך אם עתה ברגע זו מקבל עליו שלא לעשות עוד, אם כן יתהפך לזכיות, והיינו אז תתענג על ה', פירוש אז ברגע יום הכפורים שקראת לקדוש ה' מכובד, אז באותה שעה תתענג על ה', יתהפכו כל השבתות שחיללת יתהפכו לעונג שבת, ומדוקדק אז תתענג על ה'.

המחלל שבת ושב מאהבה, נרפך לו לזכות ולעונג

אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים (יומא פ"ה ע"ב). ר"ל ידוע כל זמן שלא בא אדם בפשעו לשער חמשים שבטומאה, יש עודנו בכחו לשוב מפשעיו, ולטהר עצמו שיכנס לשער הקדושה, אבל אם כבר בא לשער הנו"ן כבר נשתקע כל כך שאין עוד בכחו לצאת מעמקי הקליפות. רק הקב"ה בטובו ובחסדו מהפך לבו לטובה ומכניסו לשערי הקדושה! וזה לפני"י מ"י, אם אתם לא באתם עדיין לשער הנו"ן דהיינו מ"י, אתם מטהרים עצמכם, דיש לכם כח לטהר עצמכם, אבל ומ"י, שכבר באתם לשער החמשים, אז מטהר אתכם אביכם שבשמים.

מי שנפל לשער הנו"ן רק הקב"ה יכול להוציאו

דרוש מז

מאמרים ליום כפור

למה צמנו ולא ראית ענינו נפשנו ולא תדע וגו' (ישעי' נ"ח ג'). הכפל בזה לפע"ד, לפי מה שכתב בשל"ה (מסכת יומא תורה אור, ס"ט ב', ד"ה והנה) דענינו נפש דערב יום כפור על ידי האכילה הוא כדי שיענה הנשמה. וזהו (ויקרא ט"ז כ"ט) תענו נפשותיכם דייקא, תרי נפשות, הנשמה בערב יום כפור והגוף ביום הכפורים. והטעם לפע"ד שכל דבר יתוקן בדומה לו, ולכן רדיפת התאות הגשמיות

יום כפור הוא תיקון לגוף וערב יום כפור תיקון לנשמה

יתוקנו בצום דיום הכפורים, ומיעוט עונג בשבתות וימים טובים וסעודת מצוה והדומה יתוקנו באכילת ערב יום כפור. ולכן נאה בו לשמוע קול מוכיחים, כראוי בשבתות וימים טובים להקהיל קהילות ברבים, ואשר לא שמע אליהם אז ישמע עתה, או יעשה הסכמה בנפשו לשמוע כלימודים מעתה ועד עולם.

אמנם לא מצינו תיקון לגועל ידיו בגזל וחמס כי אם להחזיר לאשר

לעון גזל ומחלוקת או הצום מועיל רק שיטיב גיילתו ושכון שלום

1. ע"ע לעיל שבת טובה דרוש יא [י"ט א] ד"ה והנלע"ה: "השב מאהבה נעשים לו זדונות זכיות וכל כוית נבלה שאכל הו"ל כאילו אכל קרבן פסח בירושלים וכדומה". וע"ע במוצוין שם. 2. ע"ע תו"מ האזינו קס"ב ב' ד"ה וראש. גלגלי מה"י. - וע"ע של"ה מסכת פסחים מצה עשירה (עמוד י"א) ד"ה והנה ס"ד.

ספרי

שאלות ותשובות צפנת פענח

למרן הגאון האדיר שר התורה כקש"ת
רבינו יוסף ראזין זללה"ה, אב"ד דווינסק

א

שו"ת צפנת פענח דווינסק
ח"א י"ל בדווינסק ת"ש ע"י בת המחבר
ח"ב י"ל בדווינסק תש"א ע"י בת המחבר
ונלווה אליו קונטרס החליצה מחתנו הגאון רבי דוד פייננולד זצ"ל

ב

שו"ת צפנת פענח וורשא
י"ל בשלשה חלקים [בסדר רצוף] בוורשא תרצ"ה

ג

שו"ת שלמת יוסף
י"ל ע"י הג"ר שלמה סובל זצ"ל בירושלים תשט"ז

ד

ספר מכתבי תורה

מאתיים ותשעים מכתבים אשר פלפלו ברצוא ושוב מרן המחבר
זללה"ה עם הגאון רבי מרדכי קאלינא זללה"ה מווישאנראד
י"ל לראשונה בבילגוריי תרצ"ז

ועליהם

מפתחות חדשים

לכל ספרי השו"ת יחד, עפ"י סדר ארבעת חלקי השו"ע, קדשים
וטהרות, ענינים שונים וביאורי סוגיות

כל אלו הובאו ביתה יוסף פעיה"ק ירושלים תובב"א
שנת וליוסף אמר מבורכת הי ארצו | התשנ"ט | לפ"ג

ובילס דף י"ח מעבילן וז' סעודאס ומסחיס דף ע"ט ע"ט
 נני נכיס וניסין דף ע"ט ע"ט נבי סחחר דרנבן דסוס
 סזק שאין ניכר וכיע אין מספר ומסלקס בשם פ"ט
 מיג נחן ע"ב כו' וכן באלל אובלק אפוריס אלס לרדך לברך
 ולכך מוחר קחורס צובר פאקור מדרבנן ובאסור חורס
 אסור מס"ח דזה עלס ולכך בעלס עני"ת לאחר סורבן
 עסח"כ ט"ו בלג הוס פלגח אלס ס"ט יסנו נס עכסו
 ע' נפסקי ס"ק' חגיגת וצרוקה וזס ר"ל סחוק' סחחוס
 בעשני"ת דף ל' ע"ב דהינו י"ט ר"ל שזס עלס ונס לאחר
 סנטלס חגיגת כוסג דלגי"כ למיד שס עחחט סרוגי בחר
 וקשס מה דעקסס צרי"ס דף י"ח ע"ב ו"ט קעיסחל בעיל
 כ' דזה לאחר סורבן ולכחיל בוס ארסר"ל בלחח נכ בעל
 חורס י"ט ני"ח צ"ן סנת ל"כ"כ בגדר כוזן דסנת הוס סוון
 דבר מלטרק וכל רנע ורנע זמן פרטי וזס נקרח סרכנס
 שביני"ת ומדינן בעכלחח מחללס כל רנע ורנע וניע קטן
 שרנדיל בעוקף סנת רנע אחח הביח ב' שערות מיב עיחס
 על רנע וכן הו"ל צינחית דף ל"ג ודף ל"ד וכיח אלל י"כ
 הו"ל הזמן עלס ואין מחחלק כלל ונקודס אחח כל סיוס
 ולס קטן נחגיל בלחלע י"כ"כ אלל חגיגת לסחשנות דפלס
 חן מחחלק ובר סרכנס חגיגת ולכך י"ט כחכ פרטי על
 הלילה והיוס ע"י יוח"ל דף פ"ח ע"ט בתי' י"טו"ט גריחות
 י"ד' ובלחח בעלס חרס דברי החלחח ס' וחכו ומסח רק
 גמ' דליון לא הכיחי זה רק דבני סנת כל רנע ורנע
 חלחחית בפ"ט אלל קר"ל אלל ביהיב דבוס נקודס בלל חלוקס
 לריך להלק ב"ו לילה ליו"ט וע' צ"ח דף קי"ח גני שכיר
 שתי' וכיח גזיס גני לילה תחוקר זמן וכי"ש' יבחות פ"ח
 גני ליל ה' בקטן בעילה וקש"ח דרי"ס גני מבסודין אלס
 דוחה בעילה בענת ורש"י קוכס דף י"ג ע"ח גני דימי
 צה"ס בעילה וכיח ולכחיל וכנס גני לוס מס דני"ח צ"ן
 סני רנע בעילה כחו ח"כ וצ"ן חני דרק ביוס וכן בעיל
 צ"ן לחכונות לראשונות י"ט בזה אריכות גדול וע' חשנית
 דף י"ב ע"ב ודף י"ב ע"ח אש"י וקני"ס כו' וסנת דף כ"ד
 ולכחיל וכה"ל ח"כ הוס דברי קבלס וז"ל דלל על
 הזמן עלס ונני חגיגת מבחלר ציר"ס ספ"ט דחשנית דרק
 הי"ס וכן צפרי"ס הוס דברי קבלס ח"ח סלילס רק כחגילס
 ולא צפרר לנרי"ס בעסודס ולכחיל ונסס חשנית י"ט צ'
 צרי"ס ח' ע"י ס"טו אפוריס ללכול ע"י זס נשס חשנית
 לו להסך סיוס הו"ל חשנית ומימלח אסור ללכול ובלחח
 י"ט ב' גדר"ס בוס ונסס בלחח סליני בוס חכ"י יר"ח
 ערבי"ן דף ע"ח גני סנת שחל בעי"ג עס דר"י אומר מחך
 דר"ע שאלל צילס מנגלגלל בלל מלח ונעעס וע"ט בתי'
 צכס ר"ח וח"י לי"ח על ר"י שלח דקרי"ק רק שנסס לחח
 והחכני הל"ל ר"י ח"ר ולא סהוס לריך לס ח"כ חזיון דלס
 סיס לריך מוחר ופ"כ הוס עסוכן כמי"ס סרי"ח רק שאער
 שלח הוס לריך לה וכן דיק לנו הקיסור משוס כך דסנס
 סר"ח"ס היב"ל צ"ן פ"ח דחשנית לט"פור בעשנית הו"ל
 ככתבות וסול עפע פחח ענילס לדי"ן יוח"ל דף ע"ט וע'
 צירעצ"ס בעל' סני' עשור ונסס זה כנילס עס קליפסס
 ומלוד י"ט לסחרי"ך בוס וקליפס חקר רובע צילס כדעוכס
 קוסב דף ד' ועלוד סלככ"י ונסס עלס עשלי"כ
 פ' יוח"ל דף פ' ע"ב ולכך אער דלכל עחחט עשיר
 ול

סו"ל בזמן לא סייך סעלמס ע' צר"ן כדרי"ס דף פ"ב פ"ח
 וכן כירע' ר"ס פ"ח דלס פרט יוס עני עכ"ל מיר ול"כ
 ח"ך סייך לומר בהך דמנילס דף ה' מחחרין ובלחח [צרי"ס]
 ס"ל דרק בתי"ב מחחרין משוס סך דר"י דקנעסו בעשירי
 לכן אלס אין מחשני"ס כתי' מחשני"ן בעשירי לא עחחח
 סעלמס כלל וכי"ח כנו אלס קטן סהנדיל בעשירי בלל אלס
 לריך להחשני"ת לא עחחח חשנומין וכחו גר"ח"ס וחגיגת
 למיד חשנומין זה לוח ור"ל דחחחילס חקקנס כן אלל בי"ו
 בחמוז וחיו"ך לטיע"ת הר"שני"ס דנס עס אל סל בענת
 מחשני"ס ביי"ס ח' וע"ח זה וע"י ערבי"ן דף פ"ח ומנילס דף
 ה' ע"ב וכי"ח ו"ל ד"ס פלח"ס ב' גדר"ס יוס וחשנית ונני
 סעלמס רק החשני"ת וע' צפרי"ס דף ל"ד ע"ב דלחח אין
 נעילס וכ"ד צרכות בעי"ג וע' ציר"ס ס"ב דרי"ס דחש"י
 [אלס] הו"ל ח"ל ולכך פסקיו"ן דקרי"ן ויסל לא צרכות
 וקללות וכבר עמדו ע"ז הח"ב' צבי"ח בעי"ס צרכות דף י"ח
 וע"ז דף ק"ס וכי"ח צ"ב שפ"ח"ס ר"ס חגילס וע' צפרי"ס חשנית
 דף י"ב ע"ב וצפרי"ס וצרי"ס בוס בע"ל חשילס וע"כ
 דכל דבר שס"ך בליכור קרי"ן צרכות כו' כדו לפרסס
 סהול חשנית כמבולר ציר"ס פ"ד צרכות וכל דבר סחי"ל
 ציוס עיקר הקריח"ה ויסל לכן לדינ"ה כך בכל ד' לימות
 אלס חנס חסיוס ח"ך אלס אין עשרה מחשני"ן קודין ויסל
 והס"ן אומר עני"ן כו' זה משנע צרכות ואלס כדחה כתי'
 לימות לריך עשרה מחשני"ן ובעי"ג ח"ל כן הו"ל לדינ"ה
 ולקלר יוסף רליו"ן רב דפ"ה וע"י סנת דף כ"ד גני י"ס ה"ל
 סנחחיי"ב ג"ד חשיל"ת ינחיס דף ל' ע"ב וכו"ח ח"ל
 פהרמכ"ס ז"ל נה"ל עי"כ פ"ח דנס קרבן סנת שחל
 ביהי"כ סייך דיקח לכה"ג וכי"ח בוס וכו"ל זה הדין דוס
 סייך לסי"ס לא להח"ר ודח"לר גרמס ליו"ס י"ח"ה כה"ג בוס.

סומן לב

יש א ל ה

[הסוכות לאכול בתי"ב, יחל בא' בשבת, אם צריך
 להבריל בתי"ב נישא, ואם צריך להבריל בסוצאי ת"ב או לא].

תשובה

עשי"ק ו' חגיג' חכפ"ו דחוכסך בגדר סאלנו לנח"ל זס
 חקל"ר חני"ר וסדיו ח"ך כך כל דיני סחוכס חל צ"ן
 על חר"ס צ"ן על סחפ"ן צ"ן על חוון [בעל"ס] וזה פלגח"ל
 דר"ע ור"י כמכלחח ס' יחדו אלס חכרו על סן סן ועל ללו
 ללו או נכ על ללו סן כן ס"ל לר"ע ר"ל סה"ע"ב"ס
 סלח"רי"ס לא בגדר סערר דרע הו"ל סע"ר כתי"ס חרמכ"ס
 צמוס וכו"ח בעשנועות דף כ"ז רק זה גי"כ סועל כו'
 חסי"ר עליו"ן ל"ח חל"ל כ"י ור"ע ס"ל כן בעל סחור"ס כולס
 וחזיל לטי"סחו בגדר יחל"ס ססור ונגדר אין קרוסין נס
 בתי"ב עשה לח"ר חנ"ל ונגדר עשיל"עין דיבחות דף נ' וכ"ח
 אין מספר ואיסור דרבנן רק על סלר"ס ב' אין לסס כח
 לחקן על סחפ"ן כן ס"ל לסרעני"ס ז"ל בעל' סבי"ס ספ"ע"ז

כרי
 ריל
 ענוך
 פסק
 אובל
 לס"ד
 הגדר
 צ"ק
 דה"ל
 דה"י
 אכסר
 דף
 לומר
 אכל
 ח"ך
 צ"ד
 י"סחו
 ע"חול
 סלחו
 י"חוח
 חילס
 י"חולר
 חסור
 וע"כ
 סוס
 איסור
 ע"ט
 בגדר
 צ"ן
 י"ט
 צ"ס
 דף
 ע"ח
 ס"ר
 קצוב
 דק
 בחוס'
 חפלל
 חמ"ח
 סוד
 י"עוס
 ח

ש"י צברג בזמנו דו"ת סוף חלק ג

פליגי אי ושמתחם ו' ימים וכו' הוא שמתחם הלולב לו שמתחם שלמים ובתחום-ה' ה' לולב פ"ז הי"ג ובמקדש טעלין וכו' שנאמר ובמתחם וכו' ובפ"ה הי"ב בתה"ס ה"ה במקדש שמתחם יתרה שנאמר ובמתחם ולשיק וכו' דט"ו נסכו לפני מ"ס כהן כדי שיהברכו לכם נשמי שנה והשאיבה היתה בשמחה.

מרדכי קארלינא.

מכתב קנב.

יום ג' כ"ז תשרי הרצ"ד דווינסק.

והנה בנגד ודוי ג"מ ג"ב א"ס כ"ס לר"ך חוכף לסוניה ולדווי שחיטה דברי ודוי א' קודם יוהדנה י' להארך דה מוכח דא"ס לא סוף קודם שחיטה מיד א"ל לסוף טוד פ"ט לא כמו נבי סוף דמוך לר"ך לחזור כמבואר בתוס' מנחות ובתמ"ס י"ג בת"ס יומא דמ"ה ע"כ והארכתי בזה. בנגד שחיטת א"ס מלודע ביוחסין דליג והו"ס נדה וכו' בזה א"ך ר"ל בנגד מ"ע הו"ס מה"ה רק א"ינו לקרנן וכו' ג"כ א"ס לא נתן ממנו לכהונת דל"ך להביא אחר מה יהיה הדין בסמיכה שלו וכו' ר"ל ירוש' בילה פ"ד ע"ש בזה והרבה הארכתי נבי א"ס א"ס לר"ך ודוי בסמיכה כיון דאין מכפר כפרה גמורה וכן הו"ס דאמר לא יחפז לו השלחי דקרב א"ך לא מכפר ושוב גראה ד"ל דוה"כ מכפר על זה העבר כיון דעיקר הנגד בכריתת דכ"ו דהו"ס גדר זמין וכו' כב"ר הביא החיוב שלו מה דהחזירה חייבה איתו לזה החש"א וכן ג"כ לשעת הרמב"ם ו"ל דב"ל דא"ס א"כ"כ ככה מה הח"א שפ"ט דמביא שח"א מ"מ א"ס א"כ"כ מביא עוד שח"א וכו' כה"ס בשח"א א"ך דמראה מ"מ א"ס מכפר דה"ג א"ר"ט כשר מלה מכפר ת"מ נאכל כמ"ש הרמב"ם בס"ב מה"ל שנגנוט ובתוס' וע"י רש"י ובת"ס ד"ך ע"כ דד"ק כ"ס דלא יאכל ע"ש וכמו ה"ך ביוחסין דכ"ו ע"כ ע"ש בזה והרבה הארכתי בזה והאכיל' וכו' שח"א כה"ג י"ל דסמיכה רק ללודך קרנן לא לנגד כפרה של השמיטה של החטא וכן ג"מ נבי א"ס שהחזירה כה"כ"ן לכו"ר א"ס חייבה חלוקה לשעת הרמב"ם ז"ל וכן ביטול"ל א"ס החזירו כפר דה"ג לה"ך מ"ד ד"ס ד"ג ע"כ דטולתו מכפרי כה"ך חו"ר כה"ג"ס לא בנגד שד"ס א"ס לוקחן ע"ז א"ס ה"ה כמו נבי ע"ר העל"ם דבר של שבת וכו' לשבת אחר דא"ו לא שייך כלל א"ו כמו של נב"ר ובא"ת נבי נס"ס ועבדים כיון דאין כה"ס נגד סמיכה וכן ודוי של קרנן כ"ס מכפר על"ס הקרנן ומה דאמר עולה דוק ר"ל דכבר כ"ס"ר הסמיכה וז"ל מ"ס תוס' ובת"ס כ"ס והאכיל' ובא"ת למ"ד ביו"ס דמכפר מקריא"ה זה היה כמו קודם הפ"ה א"ו כיון דחזיק דא"ס מביא על בניו כפרה ט"ה כמבואר בירוש' סוף יומא א"לי חטא' כל"ס :

חזק

מכתב קנב.

ב"ה טו"ש"ק נח חרצ"ד ווארשא.

והנה בירי ה"ג שליט"א וכו' והנה בנגד כפרת יורשים ו' נחשב אחר הפרשה צירובלתי נזיר פ"ד ה"ו דטע"ס ה"י במקבל נזירות אחר מיתה א"ינו מנלה על מנחה שהפרש א"ינו קרננו לה"ו וכו' שיקדים נזיר לקרננו וכו' ומתנלה כה"ו הוא וכו' נזירים על מצות א"ינו ע"כ דה"ל לא היה הקדים קרננו לנזיר א"ך דהפרשה הקרנן לא ה"י כש"ל נזירותו כיון דע"כ כפר ה"י נזיר בעת ההפרשה וא"כ ה"ה בע"ה לנבי ע"ב"הוה ע"כ"ה כל יורשים ששכרו קדם הפרשה א"ך כ"ל וכו' בהקרנן רק אחר הפרשה וכו' ג"כ למ"ש כפר כה"ל דל"ה"ג י"ס"ל למכר שלמו ובכ"ו גדולי הנזירים דה"ה רק ל"כילה ולא להכפר ודנ"ה מ"ס"ו דח"ס"ה הפרשה של הקונה דכ"ל קרננו שייך ר"ל"ו והארכתי בזה דה"ס פ"ו מלודע לק"ה ללו"ס כשה"ה לא"ה וכו' ויש לציין כש"ס רבנן דמקבל נזירות ח"כ"ס מנלה להירושלמי א"ס מ"ס"ו ד"ה"ה לכו"ר דר"ס"ה שיקדים נזיר וכו' א"ו בהפרשה דמ"ס לחד ס"ל דלא מנגר וכו' ג"כ בשולחן א"ש"ה דא"ר כפר"ה מצות א"י מכפרת :

והנה צירובלתי נזיר פ"ג הי"ב הפר"ש ו' כפ"ט ו' כפ"ט והביא של ו' כ"ו לא י"ל לק"ס קרננו לא כן ח"י ר"ח וכו' ומש"ע דה"ה כ"י נזירים א"י דאין מה שהפר"ש על ו' מכפר על ו' וכו' דאין הפרשה קרננו חלה קודם שז"ר יב"ר"ש"ל"י כ"ס פ"ב הי"ג נבי מ"ח שלו ומו"ה של בני הפר"ש קרננו"הו קרננו וכו' ואפשר דקמ"ל דלא נ"מא דמ"י שהפר"ש קרננו"הו נזיר מקבל על"ו בזה הנו"ח"ה ובש"ח"ק נזיר ד"ג"ג נבי השילה א"כ"הו והפר"ש קרנן כה"כ כ"ס"ה דל"ה"ס דל"ה"ס כיון דהפר"ש קרנן נ"ה"ה דעתו ש"ה"ה לקבל על"ו עוד נזירות ובכ"פ"י סוף"ל ל"ה ולא נזיר על קרננו ולא קרנן אחר של נזיר ובא"ן לר"י מה שכתבתי מנזירות א"ינו לשל"ו לא איכ"פ ל"ן דהלכה היא כנזיר כ"ן והרמב"ם ז"ל כה"ל נזירות לא הביא כלל מזה ובפ"ה נבי מנלה על נזירות א"ינו פוסק דבתרומותיו מנלה ובש"ע"ה הח"ס בניז"ר ד"ל וכו'ל' שנגנוט פ"ג דא"ס הביא חת"רו שהפר"ש על ח"ל"ב ש"כ"ל א"ש"ה של ח"ל"ב ש"כ"ל ח"ס"ה יפ"ר

פליגי אי ושמתחם ו' ימים וכו' הוא שמתחם הלולב לו שמתחם שלמים ובתחום-ה' ה' לולב פ"ז הי"ג ובמקדש טעלין וכו' שנאמר ובמתחם וכו' ובפ"ה הי"ב בתה"ס ה"ה במקדש שמתחם יתרה שנאמר ובמתחם ולשיק וכו' דט"ו נסכו לפני מ"ס כהן כדי שיהברכו לכם נשמי שנה והשאיבה היתה בשמחה.

מרדכי קארלינא.

מכתב קנב.

יום ג' כ"ז תשרי הרצ"ד דווינסק.

והנה בנגד ודוי ג"מ ג"ב א"ס כ"ס לר"ך חוכף לסוניה ולדווי שחיטה דברי ודוי א' קודם יוהדנה י' להארך דה מוכח דא"ס לא סוף קודם שחיטה מיד א"ל לסוף טוד פ"ט לא כמו נבי סוף דמוך לר"ך לחזור כמבואר בתוס' מנחות ובתמ"ס י"ג בת"ס יומא דמ"ה ע"כ והארכתי בזה. בנגד שחיטת א"ס מלודע ביוחסין דליג והו"ס נדה וכו' בזה א"ך ר"ל בנגד מ"ע הו"ס מה"ה רק א"ינו לקרנן וכו' ג"כ א"ס לא נתן ממנו לכהונת דל"ך להביא אחר מה יהיה הדין בסמיכה שלו וכו' ר"ל ירוש' בילה פ"ד ע"ש בזה והרבה הארכתי נבי א"ס א"ס לר"ך ודוי בסמיכה כיון דאין מכפר כפרה גמורה וכן הו"ס דאמר לא יחפז לו השלחי דקרב א"ך לא מכפר ושוב גראה ד"ל דוה"כ מכפר על זה העבר כיון דעיקר הנגד בכריתת דכ"ו דהו"ס גדר זמין וכו' כב"ר הביא החיוב שלו מה דהחזירה חייבה איתו לזה החש"א וכן ג"כ לשעת הרמב"ם ו"ל דב"ל דא"ס א"כ"כ ככה מה הח"א שפ"ט דמביא שח"א מ"מ א"ס א"כ"כ מביא עוד שח"א וכו' כה"ס בשח"א א"ך דמראה מ"מ א"ס מכפר דה"ג א"ר"ט כשר מלה מכפר ת"מ נאכל כמ"ש הרמב"ם בס"ב מה"ל שנגנוט ובתוס' וע"י רש"י ובת"ס ד"ך ע"כ דד"ק כ"ס דלא יאכל ע"ש וכמו ה"ך ביוחסין דכ"ו ע"כ ע"ש בזה והרבה הארכתי בזה והאכיל' וכו' שח"א כה"ג י"ל דסמיכה רק ללודך קרנן לא לנגד כפרה של השמיטה של החטא וכן ג"מ נבי א"ס שהחזירה כה"כ"ן לכו"ר א"ס חייבה חלוקה לשעת הרמב"ם ז"ל וכן ביטול"ל א"ס החזירו כפר דה"ג לה"ך מ"ד ד"ס ד"ג ע"כ דטולתו מכפרי כה"ך חו"ר כה"ג"ס לא בנגד שד"ס א"ס לוקחן ע"ז א"ס ה"ה כמו נבי ע"ר העל"ם דבר של שבת וכו' לשבת אחר דא"ו לא שייך כלל א"ו כמו של נב"ר ובא"ת נבי נס"ס ועבדים כיון דאין כה"ס נגד סמיכה וכן ודוי של קרנן כ"ס מכפר על"ס הקרנן ומה דאמר עולה דוק ר"ל דכבר כ"ס"ר הסמיכה וז"ל מ"ס תוס' ובת"ס כ"ס והאכיל' ובא"ת למ"ד ביו"ס דמכפר מקריא"ה זה היה כמו קודם הפ"ה א"ו כיון דחזיק דא"ס מביא על בניו כפרה ט"ה כמבואר בירוש' סוף יומא א"לי חטא' כל"ס :

חזק

מכתב קנב.

והנה בירי ה"ג שליט"א וכו' והנה בנגד כפרת יורשים ו' נחשב אחר הפרשה צירובלתי נזיר פ"ד ה"ו דטע"ס ה"י במקבל נזירות אחר מיתה א"ינו מנלה על מנחה שהפרש א"ינו קרננו לה"ו וכו' שיקדים נזיר לקרננו וכו' ומתנלה כה"ו הוא וכו' נזירים על מצות א"ינו ע"כ דה"ל לא היה הקדים קרננו לנזיר א"ך דהפרשה הקרנן לא ה"י כש"ל נזירותו כיון דע"כ כפר ה"י נזיר בעת ההפרשה וא"כ ה"ה בע"ה לנבי ע"ב"הוה ע"כ"ה כל יורשים ששכרו קדם הפרשה א"ך כ"ל וכו' בהקרנן רק אחר הפרשה וכו' ג"כ למ"ש כפר כה"ל דל"ה"ג י"ס"ל למכר שלמו ובכ"ו גדולי הנזירים דה"ה רק ל"כילה ולא להכפר ודנ"ה מ"ס"ו דח"ס"ה הפרשה של הקונה דכ"ל קרננו שייך ר"ל"ו והארכתי בזה דה"ס פ"ו מלודע לק"ה ללו"ס כשה"ה לא"ה וכו' ויש לציין כש"ס רבנן דמקבל נזירות ח"כ"ס מנלה להירושלמי א"ס מ"ס"ו ד"ה"ה לכו"ר דר"ס"ה שיקדים נזיר וכו' א"ו בהפרשה דמ"ס לחד ס"ל דלא מנגר וכו' ג"כ בשולחן א"ש"ה דא"ר כפר"ה מצות א"י מכפרת :

76

4

כי אני יי' מקדשכם. לעולם הבא כגון קדושת שבת בעולם הזה נמצינו למדין שהוא מעין קדושת העולם הבא. וכן הוא אומר (תהלים צב) מזמור שיר ליום השבת לעולם שכלו שבת: **ושמרתם** את השבת. זה הוא שהיה ר' שמעון בן מנסיא אומר לכם שבת מסורה ואי אתם מסורים לשבת:

כי קדש היא לכם. מגיד שהשבת מוספת קדושה על ישראל ^ט מה לפלוני חנותו נעולה שהוא משמר את השבת מה לפלוני בטל ממלאכתו שהוא משמר את השבת מעיד למי שאמר והיה העולם שברא את עולמו בששה ימים ונח ביום השביעי. וכן הוא אומר (ישעיה כג) ואתם עדי נאם יי' ואני אל: **מחלליה** מות יומת. למה נאמר לפי שהוא אומר כל העושה (בו) מלאכה ביום השבת עונש שמענו אזהרה לא שמענו תלמוד לומר (שמות כ) ויום השביעי שבת ליי' אלהיך לא תעשה כל מלאכה. אין לי אלא עונש ואזהרה על מלאכת היום עונש ואזהרה על מלאכת הלילה מנין תלמוד לומר מחלליה מות יומת. עונש שמענו אזהרה לא שמענו תלמוד לומר ויום השביעי שבת ליי' אלהיך שאין תלמוד לומר שבת מה תלמוד לומר שבת אלא להביא את הלילה בכלל אזהרה דברי רבי יוסי ברבי יאשיהו. ^ז אר' יהודה בן בתירה אומר הרי הגוי שהקיפו את ארץ ישראל וחללו ישראל את השבת שלא יהו ישראל אומרין הואיל וחללנו מקצתה נחלל את כולה תלמוד לומר מחלליה מות יומת אפילו כהרף עין. מחלליה מות יומת: **כי כל העושה** בו מלאכה ונכרתה ^י הנפש ההיא. עד שיעשה מלאכה גמורה. הרי שכתב אות אחת שחרית ואות אחת בין הערבים או שארג

חוט אחד בשחרית וחוט אחד בין הערבים שונ אני יהא חייב תלמוד לומר ושמרתם את השבת קדש היא לכם מחלליה מות יומת כי כל העושה בו מלאכה ונכרתה הנפש ההיא עד שיעשה מלאכה גמורה:

ונכרתה הנפש ההיא ^ג מעמיה. למה נאמר ל שהוא אומר מחלליה מות יומת אין אלא המזיד בהתראת עדים המזיד בינו לבין עזו מנין תלמוד לומר ונכרת להביא המזיד בינו לבין עצמו:

ונכרתה. אין הכרתה אלא הפסקה: **הנפש** ההיא. מזידה ^ב דברי רבי עקיבא מקו עמה ועמה בשלום:

ששת ימים ^ד תעשה מלאכה. וכתוב אחד און (שמות כ) ששת ימים תעבוד ועשית נ מלאכתך כיצד יתקיימו שני כתובים הללו אג בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכה נעשית על ידי אחרים שנאמר תעשה מלאכה. ו הוא אומר (ישעיה סא) ועמדו זרים ורעו צאנכם וב נכר איכרכם וכרמיכם. וכשאין עושין רצונו ^ו מקום מלאכתן נעשית על ידי עצמן שנאמר ועשי כל מלאכתך. ולא עוד אלא (דברים כח) ועבדת א אויביך אשר ישלחנו יי' בך. (שמות כ) ויום השבי שבת ליי' אלהיך למה נאמר לפי שהוא און (ויקרא כג) אלה מועדי יי' מקראי קדש יכול כע שקדושת מועדות מסורה לבית דין כך תהא קדוש שבת מסורה לבית דין תלמוד לומר ויום השבי שבת שבתן קדש ליי' לשם שבת מסורה ואי מסורה לבית דין. וכן הוא אומר ושמרתם ^א השבת:

עד

ב) בת. ג) מקרב עמיה. ד) יעשה.

הגהות הגר"א כו. כה לפלוני הגוהו וכו' ואני אל' שייך לעיל ככ"ל אית ד' : י. "מחלליה מות יומת" מיותר : יא. הנ הריא ולא בו ובהבירו, והרי טהל יוה"כ להיות בע"ש ועבה כלאכה בה"ש טובע אני יהא חייב ת"ל כי כל העו בה כלאכה כו' ולא בו ובהברו. ונכרתה כו' : יב. "דברי רבי עקיבא" מיותר :

ברכת הנצי"ב

סד"ה היצני קידוש כמוטדות, קמ"ל. וחינו מוכן לכהורס, מועדות ג"כ לה צטין קידוש צ"ד הל"ה קידוש הכודש לז יוס קניטה המועד, וזה לא שייך בצנה. וכהשצ"ס צנ"צ קכ"ה ח' כ' צוכ"ל, הין מקדשין אהד צצנה לכויה שב שלו צנה הל"ה לעולם יוס צצניו צנה. וגס זה נלהה דון דלמחי

אין הכרתה אלא הפסקה. טו' מש"כ צזכ לט"ל פי צה פרטה ה': הנפש ההיא מזידה דברי ר"ע. טו' מש"כ לט"ל סס: יכול כו' כך תהא קדושת שבת מסורה לב"ד. [וכן] בקדושין ד' ל"ז צ' מושבות דכהז כהמנ"ה גצי צנה ל"ל,

ובמה שנדחה החומר וכו' ישראל להודכות הלב ומדות טובות ושעל שם זה נקראו ישראל עברים עברו ים, וגי' מדות טובות בישראל וכו', אי"כ בקריעת ים סוף וכו' ישראל לשלימות הלב ושלימות המוח, וכן במלחמת עמלק מלשון עקלקלות שהוא שכל מעוקם כמו שהגדנו לעיל, והוא פגם השכל, והוא רצה לפגום את ישראל במוח, ועם זה כתיב (דברים כ"ה) אשר קרך בדרך וברש"י צננך והפשירך מרתחתך, ופירשו כת הקודמים שרצה להכניס בישראל מדת הקרירות על היפוך מ"ש רשפי רשפי אש שלהבתי, וזה פגם הלב, וכשגברו ישראל ונצחום השיגו ישראל מעלת מוח ולב, ולר"א המודעי מ"ת שמע ובא, כי מ"ת היא שלימות המוח ושלימות הלב יחדיו, ודבר זה ידוע וא"צ להאריך בו, וזהו שיתרו התעורר במוח ולב לבוא תחת כנפי השכינה בשביל ששמע מדברים אלו שישאלו נשלמו במוח ולב:

וי"ש לומר עוד ששלשה דברים אלו קריעת ים סוף ומלחמת עמלק ומ"ת מתיחסים לשלשת האבות, קריעת ים סוף מתיחסת לאברהם, ובמדרש בזכות אברהם קרע להם את הים, ואז נדבקו ישראל באביהן שבשמים בשירה ודבוקות וע"ז נאמר פי' פתחה בחכמה כבמדרש, היא מדתו של אברהם שהיו שתי כליותיו נובעות חכמה, מלחמת עמלק מתיחסת ליצחק וכתיב (שמות י"ז) ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב, וידוע שחרב היא מדת הדין מדתו של יצחק, ותורה היא מדתו של יעקב כידוע, והיינו מאחר שמצא בישראל שלש מדריגות אלה שהן כוללות הכל, לפיכך בא ונדבק בהן:

דברים אלה מקבילים לנפש רוח ונשמה. תפלה על חוליהם מתיחסת לנפש כמ"ש (ש"א א') ואשפוך את נפשי לפני ה', והיינו כי תפלה היא מלשון דיבוק חיבור, והנה כתיב (ירמי ט"ו) אם יעמוד משה ושמואל לפני אין נפשי אל העם הזה, פירש"י שניהם נזקקו לבקש רחמים על ישראל ומתחילה החזירים למוטב ואח"כ התפללו עליהם וכו' אתה אינך יכול להשיבם אלי לכך אל תתפלל עליהם, וע"כ מרע"ה כאשר התפלל על חוליהם היו ראשית הדברים שהדביק את נפשם בשרשם, ועי"ז עוררם בתשובה, כי כל החטאים הם רק מפאת ריחוק הנפש מהשורש, וכאשר הדביק נפשם בשורשם ממילא התעוררו בתשובה ובתפלה ואז היעילה תפלת משה עליהם. משפט מתיחס לרוח כמ"ש (ישעי' כ"ח) בינם ההוא יהי' ה' צבאות לעטרת צבי וגו' ולרוח משפט, ובמגילה (ט"ו:) ולרוח משפט הדן את יצרו, פירש"י לשופטים את רוחם, והיינו שבמה שמרע"ה ה' שופט להם הכניס בהם רוח משפט, שיהי' כל אחד שופט את רוחו, תורה מתיחסת לנשמה שהיא השכל שבאדם, כמו שאיתא בספרים הקדושים, וכבר הזכרנו זה:

וי"ש לומר היות כי שבת היא בחי' משה כמו שאנו אומרים ישמח משה במתנת חלקו, יש כל שלשה אלה בשבת כי שבת היא זמן תפלה ביותר, אפי' לאנשים הטרוידים בכל ימי המעשה ואינם יכולים לכוון בתפלה עליהם עכ"פ בשבת באשר או הנפשות נדבקות בשורשן להתאמץ לכוון בתפלה בהשתפכות הנפש, וע"כ יש בו שירות ותשבחת יתירות ותפלה יתירה, רוח משפט יש נמי בשבת ביותר, כאמרם ז"ל (ביצה ט"ז) כיון ששבת וי אבדה נפש, והקושיא ידועה שאדכבה כיון ששבת נתוספה הנפש, ורק ביציאת השבת אבדה נפש ולא כששבת, והגיד כ"ק זקיני האדמו"ר הגדול וצללה"ה מקאצק שכיון ששבת או נפקחו עיני האיש וידע ומבין את מצבי ואו צועק וי שהגני כאבדה ממש ונפשי נאבדה עכ"ד, והנה זה רוח משפט לברר את מעשיו ולקבל על עצמו על להבא, לימוד התורה הוא נמי ביותר בשבת יומא דנשמתא, ובתדב"א שבת יעשה כילו תורה, הרי שבשבת

מתנת משה זוכין ישראל לכל שלשת שהיא ערשה לעם:

וי"ש לפרש מה שאנו אומרים בומי חצדי חקלא בדיבור ובקלא ו רבון עלמין במלין סתימין תגלון ותימרון חידושא, שכמו שבהשתל בנוף ונפש ושכל באה בו בחי' הדיב מהר"ל, שדיבור הוא חותם האדם, ב רק ע"י הרכבת שלשה אלה, כן נמ יוצאין מלב רגש דיבורים קדושים בהשתלמות נפש רוח ונשמה ברוחני בשבת שנשלמו שלשה אלה, אמרינן ו חקלא בדיבור ובקלא וגו' תגלון פתג

וי"ג משה את דברי העם אל ה' ב' (פ"ז), שהגיד שקבלו ישראל מצוות הגבלה, ויש להבין למה לא נ שהגיד בחמישי בחדש שקבלו עליהו בארבעה בו מצות פרישה, ונראה עפי"מ שהגיד כ"ק אבי וצללה"ה בהא דאמרו ז"ל ברכה) שפתח המקום לבני עשו לקבל את התורה ולא רצו, כדי שלא אח"כ פתחון פה למה לא ניתנה התו וקשה דאכתי יאמרו כלום אמרת ל בתורה מצוות שהן היפוך טבעם כמ לבני עשו שכתוב בה לא תרצה וכו אם היו יודעים נמי לא קבלוה, והו טבע ישראל להשתוקק לאביהן ו היפוך מצות הגבלה לעמיד מרחוי ישראל קבלו עליהם מצוה זו, הנ שישראל קבלו אף מה שהוא היפון ודפח"ח.

ולפי"ז יש לומר דהא הצריך מש שקבלו עליהם מצות הגבל הוא, באשר זו רבנותא יתירה שדבר היפוך טבעם, ואעפי"כ קבלו עליהם, מצות פרישה שאיננה היפוך טבעם ישראל קדושים הם, שוב אין צור שאין זה כ"כ רבנותא, ואם מה שהוז יותר וקשה עליהם קבלו, זה שאינו טבעם ואיננו כל כך רבנותא על א זכמה: